

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 4 — 5

С. 10

С. 11

С. 14

НА КРЫЛАХ МУЛЯВІНСКАЙ ПЕСНІ

Маладзечна
2011

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пабудаваны ў Маладзечне новы амфітэатр прыветна раскіне свае "крылы" над гасцямі і ўдзельнікамі гала-канцэрта ўрачыстага адкрыцця XI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі, а таксама над пераможцамі конкурсу маладых выканаўцаў, якія будуць тут уганараваны. Можна, гэтыя крылы самой нашай спадчыны? Невыпадкова ў праграме, падрыхтаванай Нацыянальным канцэртным аркестрам на чале з народным артыстам Беларусі, прафесарам Міхаілам Фінбергам у гонар 70-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна, сабраны лепшыя "песняроўскія" песні...

Фота Пятра ОВАДА

С. 2, 7 — 9

Пашыраемся!

ХІ Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, які пачаўся ўчора, мае шэраг асаблівасцей. Пра гэта ішла размова на прэсканферэнцыі, у якой узялі ўдзел намеснік старшыні Мінскага аблвыканкама Віктар Шчэцька, першы намеснік міністра культуры Беларусі Уладзімір Карачэўскі, народны артыст краіны, прафесар Міхаіл Фінберг, які ўзначальвае Нацыянальны канцэртны аркестр.

Як засведчыў начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч, асаблівасцю свята стане не толькі Амфітэатр, але і больш шырокае разгортванне саміх фестывальных паездаў. Калі ў мінулыя гады, здаралася, свята сціскалася ледзь не ў адзін дзень, дык зараз яно ахоплі-

вае тры. Дадаюцца не толькі новыя пляцоўкі (акрамя Амфітэатра, гэта яшчэ і так званы Музычны падворак ва ўнутраным дварыку Маладзечанскага музычнага вучылішча імя М.К.Агінскага), але і новыя мерапрыемствы.

Тэатр? Калі ласка. Мінскі абласны драматычны тэатр паказвае “Вечар” А.Дударова. Тэатр лялек “Батлейка” — спектакль паводле п’есы Я.Купалы “Яна і я”. Куды больш шырокім, чым раней, становіцца Горад майстроў. Яшчэ больш грунтоўна прадстаўлена дзіцячая творчасць: у канцэрце “Пад небам сонца і дзяцінства” ў Палацы культуры выступаюць не толькі салісты і творчыя калектывы, але і юныя паэты ды прайзікі. Павінен адбыцца і аналітычна-дыскусійны круглы стол “Беларуская песня: сучасны фармат”, прысвечаны праблемам стварэння і папулярнасці беларускамоўных песень.

Захавалася традыцыя не толькі творчых сустрэч з кампазітарамі і паэтамі, але і паэтычных чытанняў у купалаўскіх і багдановічэўскіх мясцінах: у вёсцы Вязынцы і фальвар-

ку Ракуцёўшчыне. Музычны ж складнік атрымаў максімальна разнастайную стыльовую палітру. Тут і канцэрт “Маладзечна. РОК”, на якім выступаюць далёка не толькі рок-калектывы, і музыка беларускіх кампазітараў ХХ стагоддзя Аляксея Туранкова, Дзмітрыя Лукаса, Рыгора Пукста, Пятра Падкавырава, і начны джазавы канцэрт. У цэнтры ўвагі фестывалю не толькі Рэспубліканскі конкурс маладых выканаўцаў, але і канцэрт адкрыцця, прысвечаны постаці У.Мулявіна, і канцэрт закрыцця “Я песняй усаўляю Беларусь”.

Заўтра фестываль завершыцца, Амфітэатр жа на 2606 месцаў будзе задзейнічаны і надалей. У ім адбудуцца не толькі бліжэйшыя “Дажынікі”. Плануецца, што канцэрты тут маюць праходзіць рэгулярна, збіраючы прыхільнікаў музыкі з усёй Беларусі. Залогам таму — лепшая гука- і святлоапаратура, добра абсталяваныя грымёркі, магчымасць электроннага продажу білетаў. Дарчы, білеты на адкрыццё і закрыццё цяперашняга фестывалю разляцеліся літаральна за два дні. Значыць, попыт ёсць і на новую канцэртна-сцэнічную пляцоўку, і на беларускую песню, і на нашых выканаўцаў.

Н.Б.

Удзельнікам і гасцям ХІ Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2011”

Паважаныя сябры!

Беларуская літаратура і песеннае мастацтва складаюць важную частку нашай нацыянальнай культуры. Творчасць пісьменнікаў, паэтаў, кампазітараў і выканаўцаў служыла і служыць яднанню беларускага народа, далучэнню нашых людзей да прыгожага, іх духоўнаму ўзбагачэнню. Яна непарывуна звязана з гісторыяй і сучаснасцю Айчыны, з’яўляецца тым нацыянальным здабыткам, які дапамагае нам жыць і ствараць.

Сардэчна вітаю удзельнікаў і гасцей ХІ Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2011”. Традыцыйна праз кожныя два гады гэты форум збірае лепшыя адораныя сілы нашай рэспублікі, вядомыя ў краіне мастацкія калектывы і маладых выканаўцаў. Ён стаў важным інструментам выхавання ў нашых людзей паважлівых адносін да прыгожага беларускага слова і роднай мовы.

Выключная яго роля ў справе стымулявання культурна-асветніцкай дзейнасці айчынных аб’яднанняў і саюзаў, стварэння новых самабытных калектываў, яркіх музычных і паэтычных твораў, згуртавання творчых сіл дзеля дасягнення нашай агульнай мэты — пабудовы моцнай і квітнеючай Беларусі.

Шчыра жадаю ўсім удзельнікам свята нацыянальнай культуры яркіх і прыемных уражанняў, новых здабыткаў і адкрыццяў. Няхай добры зарад фестывалю надоўга захоўваецца ў вашых сэрцах і душах, жывіць стваральны патэнцыял і натхняе ў творчасці.

Моцнага здароўя, шчасця і добра, поспехаў у справах і жыцці!

Старшыня Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Б.В. Батура

У еўрапейскім кантэксце

Пра апошнія навіны ў сферы аховы помнікаў прадстаўнікам СМІ паведаміў начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі.

Па яго словах, наспела пытанне ўдасканаліць сістэму аховы спадчыны, а таму цягам бліжэйшых гадоў будуць сабраны і разгледжаны ўсе прапановы па яе мадэрнізацыі з улікам сусветных тэндэнцый. Спецыялісты галіны з усіх абласцей плануецца да 2014 года прапрацаваць гэтае пытанне і ўнесці ва Урад прапановы па ўдасканаленні нарматыўна-прававой базы.

Не першы год з’яўляецца актуальным, на думку Ігара Чарняўскага, і пытанне стварэння

праектаў зон аховы аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. Плануецца, што яны будуць рэалізаваныя паступова, у адпаведнасці з планам выкарыстання прылеглых зямель.

Пакуль жа, па словах начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры, адным з дзейных сродкаў аховы нашай спадчыны з’яўляюцца праверкі. Так, згодна з нарматыўна-прававымі актамі сёлета іх было праведзена 39. Па выніках выяўлена 15 парушэнняў заканадаўства.

Сярод пытанняў, якія закрануў Ігар Чарняўскі, сталі таксама і праблемы падрыхтоўкі спецыялістаў аховы спадчыны і рэстаўратораў, стварэнне інтэрактыўных праектаў у межах старажытных замчышчаў, рэалізацыя маштабных праектаў па кансервацыі найбольш каштоўных помнікаў архітэктуры.

К.А.

Апошняму пытанню ўдзяліў увагу і намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Сяргей Маціевіч. Сярод праблем рэгіёна ён вылучыў цяжкасці з вылучэннем і захаваннем помнікаў археалогіі, а таксама адсутнасць ахоўных дошак на 49% аб’ектаў спадчыны. “Да сярэдзіны наступнага года плануецца цалкам выправіць сітуацыю ў лепшы бок,” — дадаў Сяргей Маціевіч.

Тым часам Міністэрства культуры вядзе падрыхтоўку да Дзён Еўрапейскай спадчыны, якія з 1993-га кожны верасень праходзяць і ў Беларусі. У акцыі прымаюць удзел некалькі дзясяткаў краін, што далучыліся да Еўрапейскай культурнай канвенцыі. Як адзначыла ў размове з карэспандэнтам “К” загадчык сектара ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Наталля Хвір, сёлета мерапрыемствы стартуюць 9 верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

К.А.

Беларусы ў Літве...

Як паведамляе “К” саветнік па гуманітарных пытаннях Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы Ірына Зубко, з 26 верасня па 1 кастрычніка ў краіне-суседцы пройдуць Дні беларускай культуры.

Мяркуецца, што ў адкрыцці мерапрыемстваў будуць браць удзел Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны Аляксандра Анісімава, а таксама саліст аркестра, віяланчэліст і лаўрэат міжнародных конкурсаў Дзяніс Шапавалаў.

27 — 28 верасня пройдуць спектаклі Нацыянальнага акадэмічнага драмтэатра імя Максіма Горкага. Літоўскім глядачам будуць паказаны спектаклі “Пане Каханку” і “Праўда добра, а шчасце лепей”.

Па словах Ірыны Зубко, цягам Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы запланаваны і “круглы стол” навукоўцаў дзвюх краін з нагоды 90-годдзя з часу заснавання Музея імя Івана Луцкевіча ў Вільнюсе.

А 1 кастрычніка ў Клайпедзе пройдзе Свята беларускай песні. З нашай краіны сюды прыедуць капэла Гродзенскай філармоніі, арт-гурт “Беларусы”, самадзейны ансамбль аддзела культуры Старадарожскага райвыканкама. У свяце нацыянальнай песні збіраюцца браць удзел і пяць мастацкіх калектываў беларускай дыяспары ў Літве.

На здымку: Іван Мацкевіч у спектаклі “Пане Каханку”.

...Чурлённіс у Мінску

8 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі чакаецца вернісаж твораў выдатнага літоўскага жывапісца і музыканта Мікалоюса Канстанціна Чурлённіса.

У красавіку гэтага года споўнілася 100 гадоў з дня яго смерці. Гэта была ўнікальная асоба, талент якой ярка і самабытна пра-

явіўся ў жывапісе і графіцы, музыцы і фатаграфіі, у літаратуры. Чурлённіс пражыў усяго 35 гадоў (памёр ад пнеўманіі), але паспеў намалюваць каля 300 палотнаў, вялікі цыкл графічных эскерсісаў, стварыць каля 400 музычных твораў, шэраг літаратурных і публіцыстычных тэкстаў.

У экспазіцыі НММ будуць прадстаўлены творы М.К. Чурлённіса з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея яго імя г. Каўнаса.

М.К.Чурлённіс. “Стварэнне свету”.

Ваш голас на premia-soyuz

У жніўні пачаў дзейнічаць сайт www.premia-soyuz.ru, на якім любы ахвотны можа выказаць сімпатыю камусяці з пляці намінантаў на прэмію Саюзнай дзяржавы ў галіне культуры і мастацтва.

Бялова ў гутарцы з карэспандэнтам “К” зазначыла: “Выкарыстанне згаданага сайта дазволіць яшчэ больш дэмакратызаваць гэты працэс”.

Любы голас ці каментарый будуць улічаны ў верасні пры падсумоўванні вынікаў грамадскага абмеркавання. Экспертны савет разгледзіць заключэнні і вызначыць тры творы-лаўрэаты прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2011 — 2012 гады. Далей лаўрэатства будзе зацверджана Вышэйшым Дзяржаўным саветам Саюзнай дзяржавы.

Дырэктар выдавецтва “Беларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі” — інфармацыйнага партнёра Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы — Тацяна

Рыхтуемца да Дня беларускага пісьменства!

Штрыхі ды карэктывы

Начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Рыгор БЫСЮК чарговы раз прыехаў у сёлетнюю сталіцу Дня беларускага пісьменства на пасяджэнне штаба па арганізацыі і правядзенні свята.

У каторы раз абышоў усе аб’екты культуры раённага цэнтра, застаўся задаволены іх падрыхтоўкай.

— Сапраўды, у аблічча горада ўносіліся апошнія выразныя штрыхі. Добраўпарадкавалася тэрыторыя ля Дома культуры з абноўленым фасадам, свежым лакам пахла падлога ў Раённым краязнаўчым музеі, адрамантаваным памяшканням радаваліся супрацоўнікі раённай і дзіцячай бібліятэкі, кінатэатр ператварыўся ў маладзёжны цэнтр, набывала канчатковы выгляд Алея пісьменства — галоўная дамінанта восеньскага свята...Мы гатовы ладзіць Дзень пісьменства, — зазначыў Рыгор Бисюк.

— Якое прыкладанне творчых сіл плануецца на свяце?

Я.Р.

Золата Агінскага

Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь працягвае выпуск памятных манет, прысвечаных выдатным асобам айчынай гісторыі і культуры.

Як паведамляе ўпраўленне інфармацыі Нацыянальнага банка, 22 жніўня ўвайшла ў абарачэнне залатая памятная манета “М.Агінскі” наміналом 10 рублёў.

Манета мае форму круга, з пярэдняга і адваротнага бакоў — кант, які выступае па акружнасці. Бакавая паверхня манеты гладкая.

На аверсе ў цэнтры — рэльефны відарыс Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь, па крузе — геаметрычны арнамент, а таксама надпісы: Рэспубліка Беларусь, намінал і год выпуску, проба сплаву, знак манетнага двара Польшчы, дзе манета адкачанена якасцю “пруф”.

Рэверс змяшчае ў цэнтры партрэт М.Агінскага, а ўнізе — факсімільнае падпіс “Michal Kleofas Oginski”.

Аб’ява*

— аб’являе конкурс на замешчэнне вакантнай должности в Президентском оркестре Республики Беларусь: артист эстрадно-симфонического оркестра (контрабас — 1 чел.).

Срок подачи заявок и документов — один месяц со дня опубликования объявления по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., д.1. К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

— приглашает на работу в Президентском оркестре Республики Беларусь артистов эстрадно-симфонического оркестра (альт — 1 чел., скрипка — 1 чел.) на период нахождения в отпуске по уходу за ребенком до 3-х лет основных работников.

**Для резюме: факс 229-91-84, email — dirork@yandex.ru.
Дополнительная информация по телефонам: 229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.**

Брэндынг праз кнігу

Бібліятэчная справа на беларускіх землях існуе і развіваецца ўжо каля тысячагоддзя. За гэты час былі створаны дзясяткі, калі не сотні разнастайных кніжных збораў. Пра многія з іх шырокая грамадскасць не ведае амаль нічога. Выправіць гэтую сітуацыю мусіць кніга дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Рамана Матульскага “3 мінулага ў будучыню. Бібліятэкі Беларусі”. Напярэдадні яе прэзентацыі карэспандэнт “К” паспрабаваў высветліць адкрыцці выдання непасрэдна ў самога аўтара, якога за некалькі гадзін да яе ў час пасяджэння калегіі Міністэрства культуры быў узнагароджаны міністрам Паўлам Латушкам нагрудным знакам “За ўклад у развіццё культуры Беларусі”.

— Цікава, як нарадзілася задума стварэння такой фундаментальнай працы?

— Ідэя напісання кнігі даволі нечаканая і вызначаецца як “навукатэрапія”. Па шчырасці, пасля заканчэння будаўніцтва Нацыянальнай бібліятэкі я вярнуўся да той справы, што “сэрцу любя”. Была задума напісаць кнігу пра перспектывы развіцця бібліятэк нашай краіны, стварыць мадэль іх далейшага функцыянавання. Вядома ж, для таго, каб мадэль была будучыню, трэба ведаць сучасны стан і гісторыю. І калі спачатку планавалася напісаць усяго толькі параграф пра мінуўшчыню бібліятэчнай справы на беларускіх землях, дык у выніку гэты параграф перарос у цэлую кнігу. Яшчэ пад час працы над зборам матэрыялаў для выдання высветлілася, што гісторыя кніжнай, бібліятэчнай справы вельмі цікавая, але, на жаль, не даследаваная. Аказалася, што ў ёй больш “белых плям”, чым вядомых фактаў. І гэта пры тым, што багаццем кніжных збораў айчынныя бібліятэкі не саступалі бібліятэкам суседніх краін.

— Не магу не пацікавіцца, якія ж адкрыцці прынесла ваша навуковая праца?

— Даволі шмат, і калі не адкрыццяў, то багата новых, надзвычай цікавых фактаў. У працэсе даследавання высветлілася, да прыкладу, што бібліятэка Полацкага Сафійскага сабора, створаная ў 1066 г., —

адзіная на тры ўсходнеславянскія народы старажытная бібліятэка, пасля якой засталася матэрыяльная сведчанні, артэфакты. Гэта, у прыватнасці, адзінаццаць кніг, якія захаваліся да нашых дзён.

Вельмі цікавымі атрымаліся вынікі даследавання канфесійных бібліятэк, якія практычна не вывучаліся ў савецкі час. У прыватнасці, мала хто ведае пра ўнікальную бібліятэку Езуіцкага калегіума ў Полацку — найбуйнейшую на той час на беларускіх землях. Яе зборы налічвалі больш за

40 тысяч тамоў. І сёння, перакананы, вельмі важна знайсці яе сляды. Ёўтаксама ці не ўпершыню зроблены аналіз многіх прыватных беларускіх кнігазбораў. Важна і тое, што кожная з бібліятэчных калекцый мае сваю гісторыю, а таму мусіць мець асобнае ўсеабадымае даследаванне з выкарыстаннем самых розных крыніц, многія з якіх знаходзяцца за межамі Беларусі.

— Атрымліваецца, што наперадзе яшчэ вельмі шмат даследчай працы?

— Менавіта так! Гэтую кнігу я разглядаю не як закончаны вынік, а толькі як самы пачатак, своеасаблівае “тэхнічнае заданне” для далейшай навуковай працы. Тым больш у пяцігадовай Дзяржаўнай праграме “Культура Беларусі” маецца асобны раздзел, які прадугледжвае даследаванне кніжнай культуры, што, відавочна, паспрыяе далейшым адкрыццям у гэтай сферы. У выніку, гэтыя веды павінны легчы ў падмурак фарміравання ідэалогіі беларускай дзяржавы, што перш за ўсё арыентавана на сістэму нацыянальных каштоўнасцей.

— Наколькі запатрабавана інфармацыя пра гісторыю бібліятэчнай справы нашай краіны за яе межамі?

— Надзвычай! Невыпадковы і выбар рускай мовы выдання, што быў абумоўлены імкненнем папулярызаваць беларускую кніжную культуру за мяжой. І што не менш важна, выданне гэтай кнігі мусіць дапамагчы разбурэнню стэрэатыпаў пра нібыта “бедную” гісторыю нашай краіны, прадставіць нашу культуру ў агульнаеўрапейскім кантэксце. Не выпадкова кожны раздзел кнігі пачынаецца з карты нашай краіны ў адпаведны гістарычны час.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Рэдакцыя “К” шчыра шчыра віншуе Рамана Матульскага з 50-годдзем, жадае яму плён у працы і даследчыцкай дзейнасці, а таксама моцнага здароўя і аптымізму!

Артэфакты з XII стагоддзя

Цягам бліжэйшага месяца ў горадзе на Палаце пройдуць разнастайныя духоўна-асветніцкія мерапрыемствы з нагоды святкавання 850-годдзя з часу стварэння слаўтага Крыжа Ефрасінні Полацкай.

У прыватнасці, як адзначылі ў манастыры, на працягу верасня ў Полацку і Наваполацку будуць праходзіць асветніцкія гутаркі і лекцыі, прысвечаныя гісторыі стварэння крыжа беларускай святой.

Акрамя таго, у бібліятэках арганізуюць выстаўкі літаратуры, прысвечаныя гісторыі праваслаўя на полацкіх землях, якія да таго ж падрабязна распавядуць пра жыццё і духоўныя подзвігі прападобнай Ефрасінні. Завершыцца святкаванне ўрачыстай літургіяй 27 верасня, у дзень Узвіжання Крыжа Гасподняга. Пры гэтым для пакланення вернікаў будзе выстаўлена копія Крыжа нябеснай апякункі Беларусі, якая захоўваецца ў Полацкім манастыры.

Тым часам працягваецца і рэстаўрацыя полацкай Спаса-Праабражэнскай царквы. У прыватнасці, як адзначыў галоўны спецыяліст упраўлення

культуры Віцебскага аблвыканкама Яраслаў Перавалаў, выдзелена і асвоена на рэстаўрацыю ўнікальных фрэсак XII ст. ужо каля 780 мільёнаў рублёў. Да таго ж, на завяршэнне работ плануецца выдаткаваць па 500 мільёнаў рублёў з рэспубліканскай і абласнога бюджэтаў адпаведна.

Разам з беларускімі спецыялістамі работы ў храме праводзіць брыгада мастакоў-рэстаўратараў з Расіі, якую ўзначаліў вядомы знаўца старажытных фрэсак Уладзімір Сараб’янаў. У выніку такой супрацы мусіць быць адноўлены першапачатковы інтэр’ер храма, а больш познія жывапісныя насленні будуць таксама захаваны і прадстаўлены ў асобным памяшканні.

К.А.

Джэм-сэйшн “Белай Вежы”

Засталося зусім няшмат да пачатку новага тэатральнага сезона. Для зайзятых тэатралаў ён традыцыйна пачнецца з Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Белая вежа”, які з 9 па 16 верасня вось ужо шаснаццаты раз збярэ ў Брэсце творчыя калектывы з розных краін свету.

27 спектакляў з 11 краін свету — такі геаграфічна-творчы дыяпазон будзе прадстаўлены сёлета ў фестывальнай афішы. Сярод іх як тыя калектывы, што ўжо знаёмыя брэсцкаму глядачу, так і зусім новыя, што завітаюць да нас упершыню. Сярод “старажылаў” — Львоўскі тэатр “Уваскрэсенне” з вулічнай пастаноўкай “Глорыя”, Дзяржаўны рускі драматычны тэатр імя У.Маякоўскага з Душанбэ з “Першым каханнем Насрэдзіна”, Пермскі тэатр “Ля моста” ўпершыню прадэманструе ў Беларусі “немакдонахаўскі” рэпертуар — спектакль “Вяселле Бальзамінава” А.Астроўскага.

Акрамя таго Маскоўскі тэатр “Ля Нікіцкіх варот” прадставіць “Мірэндаліну” паводле К.Гальдоні, Бранскі абласны тэатр

лялек — “Прывітанне! Банжур! Хэлоў!”, Харкаўскі дзяржаўны ўкраінскі акадэмічны драматычны тэатр імя Т.Р. Шаўчэнкі — “Войцэж” Г.Бюхнера, нямецкі “Theater am Sachsenring” з Кельна — монаспектакль “Светы Кафкі”, Тэатр эвалюцыі цэнні з Познані — вулічны “FIN AMOR”, Уніа — Неверагодны тэатр з Варшавы — “Тапорлэнд” і “Іншы пакой”. З Арменіі ў Брэст завітае “Маньяк” Г.Слуцкага ў выкананні акцёраў Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя К.С. Станіслаўскага з Ерэвана, а таксама праект Роберта Акапяна “Да вас звяртаюся, спадарыні і спадары!”, з Азербайджана — “Зорка, любоў і шампанскае!” Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя Самеда Вургунна з Баку, з Ірана — “Зар” Тэатральнай групы “JAM” з Тэгерана, з Малдовы — “Прапанова” А.Чэхава тэатра “Сатырыкус Іон Лука Караджале” з Кішыніва, з Ізраіля — “Хенсэль і Грэтэль: канец гісторыі” Адам Тэатра з Кфар-Саба.

Сёлета “Белая вежа” яшчэ больш пашырыла беларускае прадстаўніцтва ў фестывальнай праграме. Акурат таму конкурсную праграму адкрывае спектакль “Раскіданае гняздо” паводле Янкі Купалы, а таксама — па-за конкурсам — улюбёны брэсцкімі глядачамі вулічны спектакль

“Мара пра Дон Кіхота”. Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага прадставіць спектакль “Эдып” па п’есе Алены Мінчуковай, Беларускі дзяржаўны тэатр лялек — “Вянчанне” Вітальда Гамбровіча, Тэатр-студыя кінаакцёра — “№ 13” Рэя Куні, Тэатр аднаго акцёра “Зніч” — монаспектакль “Пяюць начлежнікі” па творах Змітрака Бядулі.

Упершыню на айчынных фестывалях можна будзе ўбачыць адзін з самых маладых беларускіх тэатральных калектываў — Палескі драматычны тэатр з Пінска, які прэзентуе спектакль “Гаральд і Мод” К.Хігінса і Ж.-К. Кар’ера. Яшчэ адзін цікавы праект — сумесная работа “Оракл Прадакшн” і “Люсід Стрыт Тэатра” з Чыкага і Ронд-студыі з Мінска пад назвай “У пошуках Белаўскай пушчы”.

Працягвае “Белая вежа” і практыку запрашэння на фестываль тэатральных школ. Так, сёлета ў Брэсце будуць прадстаўлены пастаноўкі “Дарагая Алена Сяргеюна” Л.Разумоўскай Тэатра-студыі Е.Міровіча Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў з Мінска і “Педагагічная п’эма” паводле А.Макаранкі Тэатральнага інстытута “Школа рускай драмы імя І.А. Гарбачова” з Санкт-Пецярбурга.

“Прэміяльны” кастрычнік

4 кастрычніка ў Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі возьме старт фінальны этап Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі.

З гэтага дня і да 10 кастрычніка пройдуць паказы спектакляў, што былі вылучаны шляхам галасавання членаў адборчай камісіі конкурсу. Свае заяўкі на ўдзел у ім накіравалі 27 тэатральных калектываў краіны. У лік намінантаў трапілі пастаноўкі васьмі сталічных тэатраў і чатырох тэатраў з рэгіёнаў.

Нагадаем, што тэатралаў чакаюць “прэміяльныя” паказы “Набука” Дж.Вердзі Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, “Не мой” Алены Калюновай, Аляксандра Гарцуева паводле аповесці А.Адамовіча “Нямко” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, “Сонечка” Алены Паповай па раману Ф.Дастаеўскага “Злачынства і пакарэнне” Рэспубліканскага тэатра беларускай

драматургіі, “Квартэт” Р.Харвуда Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа, “Эсфір” па п’есе Л.Уліцкай “Мой унук Венямін” Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, “Аршын мал алан” У.Гаджыбекава Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, “Драй швэстэрн” паводле драмы А.Чэхава “Тры сястры” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, “Сабака на сене” Лопэ дэ Вега Драматычнага тэатра Беларускай Арміі, “Магічнае люстра пана Твардоўскага” С.Кавалёва Гродзенскага абласнога тэатра лялек, “Хросная маці” Максіма Горкага па п’есе “Васа Жалызнова” Гомельскага абласнога драматычнага тэатра, “№ 13” Р.Куні Тэатра-студыі кінаакцёра РУП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, “Тэрэлкін” А.Сухава-Кабыліна Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра.

Як паведамілі ў Міністэрстве культуры краіны, цяпер ідзе падрыхтоўка заключнага конкурснага тыдня, цырымоніі ўзнагароджання пераможцаў.

Пераможныя гадзіны

Больш за пяць гадзін доўжыліся выступленні Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г.Цітовіча пад час чарговай паездкі ў Польшчу, дзе калектыву ўдзельнічаў у IV Міжнародным фестывалі музыкі, мастацтва і фальклору “Падляская Актава культур”. Вынікам сталі галоўная і спецыяльная ўзнагароды фестывалю, атрыманыя ад маршалка Падляскага ваяводства Яраслава Дваржэнскага.

— На гэты фестываль, — распавёў мастацкі кіраўнік хору, народны артыст Беларусі, прафесар Міхась Дрынеўскі, — з’ехалі калектывы з многіх краін свету. Ад Беларусі, дарэчы, былі яшчэ два калектывы: ансамбль песні, музыкі і танца “Белыя росы” Гродзенскай абласной філармоніі і музычны тэатр “Рада”, таксама з Гродна. Нам нават на канцэрце адкрыцця вылучылі ажно паўтары гадзіны. Дый на закрыцці, якое адбылася на той жа гарадской плошчы пры Ратушы Беластока, — 40 хвілін. З сольным канцэртамы выступілі ў горадзе Сакулка, гадзінны канцэрт хору а капэла прайшоў у Саборы

Святога Мікалая ў Беластоку. А ў Спартыўным комплексе тамтэйшай аграшколы ладзіўся Вечар дружбы, дзе кожная краіна прадстаўляла свае танцы. Ёўты канцэрт можна было ў поўнай меры назваць інтэрактыўным, бо канцэртныя нумары чаргаваліся з гэтакімі “майстар-класамі”, калі танцам розных народаў намагаліся навучыць публіку.

Усе канцэрты — на самым высокім узроўні, з прадстаўніцтвам гарадскіх уладзёў. Адначасу ўдзельнічалі ў фестывалі: усё зладжана, без адхіленняў ад графіка. Час расплываўся так, што можна было не толькі сябе паказаць, але і на іншых паглядзець. І, скажу, нас многае уразіла. Заўсёды цікава пазнаёміцца з іншымі калектывамі, нацыянальнай спадчынай розных народаў. Добра выступілі вакальна-інструментальныя фальклорныя ансамблі з Балгарыі, Славеніі. Літоўцы захапілі сваімі запаволена паважнымі танцамі. Разыначкай фестывалю стаўся каларытны мужчынскі вакальны ансамбль з Індыі са своеасаблівай спеўнай манерай. І калі на такім шматнацыянальным фоне гучна, сакавіта прадстаўлены беларусы ва ўсёй паўнаце свайго адметнага і разнастайнага мастацтва — што можа быць лепей?

Н.Б.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Сезонныя “інтрыгі”

Дзень ведаў сёлета можна будзе адзначыць з музыкай! Бо акурат 1 верасня, адначасова з традыцыйным школьным, адкрываюцца два тэатральныя сезоны. 79-ты — у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь. 42-і — у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры.

льскі цырульнік” Дж.Расіні (прэм’ера — 9 верасня), які можна па праве назваць сумесным інтэрнацыянальным праектам. Гэта знакамітая італьянская камічная опера набудзе яшчэ больш “італьянскасці”. Паводле задумы галоўнага рэжысёра тэатра Міхаіла Панджавідзэ, дзеянне перанясцацца з істанскай Севілі ў італьянскую Венецыю, якую забяспечыць галоўны мастак тэатра Аляксандр Касцючэнка. А галоўнае, дырыжорам-пастаноўшчыкам спектакля выступіць італьянец Джанлука Марчыяна, што на дадзены момант, з’яўляецца мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам Тбіліскага дзяржаўнага тэатра оперы і балета імя З.Паліяшвілі.

На опернай сцэне ў гэты дзень будзе “Аіда” Дж.Вердзі, прэм’ерныя паказы якой прыйшліся на завяршэнне мінулага сезона. Любоўны трохвугольнік, які завяршаецца смерцю закаханых і пакутамі непадзеленых пацучцяў, складуць Ніна Шарубіна (Аіда), Сяргей Франкоўскі (Радамэс) і Кацярына Галаўлёва (Амнерыс). У тым сезоне К.Галаўлёва спявала Аіду, цяпер жа, упершыню (!), яна паўстане ў ролі суперніцы. Вось вам і першая інтрыга!

Другой інтрыгай опернага сезона (па ліку, а не па значнасці) стане новы “Севі-

лам... А што ж у Музычным? На адкрыцці сезона будзе паказана “Блакiтная камя” К.Брэйтбург. Прэм’ерай жа стане эксканцэртна-балетны пошук дыяменту ў адным з “12-ці крэслаў” Г.Гладкова (прэм’ера — 12 верасня). Праўда, у адрозненне ад “... камеi”, аўтары вырашылі, згодна з першакрыніцай, не забяспечваць свой твор, шчаслівым фіналам...

Да рэдактара адзела сацыяльных праблем “К” звярнуўся галоўны інжынер кандытарскай фабрыкі з Нароўлі. На яе тэрыторыі месціцца будынак, які мае статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, але знаходзіцца ў праблемным стане. Адсюль узнікае пытанне: што з ім рабіць? Ролю канкрэтных уласнікаў аб’ектаў спадчыны (без залежнасці ад іх юрыдычнага статусу і роду заняткаў) у агульнаацэньвальнай справе зберажэння культурных набыткаў папраўдзе цяжка пераацэніць. Гэта неаднаразова падкрэсліваў і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Такім чынам камандзіроўка ў Нароўлю журналісту “К” была выпісана без ваганняў. Ды, на жаль, гутарка з кіраўніцтвам фабрыкі ішла зусім не пра метады кансервацыі альбо пошук інвестараў, а... Але пра ўсё па парадку.

Нараўлянская кандытарская фабрыка — адзін са старажылаў на рынку. Яна па праве ганарыцца тым, што яе гісторыя пачынаецца яшчэ ў 1913 годзе. Незадоўга да рэвалюцыі прадпрымальны магнат Аляксандр Горват пачаў вырабляць тут розныя плодчы і дэсерты, збудаваўшы непадалёк ад свайго палаца імпазантную камяніцу. Згодна з тагачаснай няпісанай модай, гэты цалкам прамысловы будынак у нечым нагадваў сярэднявечны замак.

Той “замак” і сёння месціцца на тэрыторыі сучаснай кандытарскай фабрыкі. І хаця годнага прызначэння яму ў наш час не знайшлося, захаваўся ён някэпска — натуральна, не без высілкаў “спадкаемцаў” салодкай справы Горватаў. Дырэктар фабрыкі Валерый Таран запэўніў, што зяленіва, якое дзе-нідзе праглядаецца на сценах, не даюць раскашаваць і глыбока пусціць карані — яго рэгулярна падрэзаюць.

Але за ладнай камяніцай з чырвонай цэглы праглядаецца і яшчэ адна старая пабудова — ці, дакладней, цэлы комплекс. Яго выгляд сёння зусім лядашчы: дах ужо амаль абваліўся, у сценах зеўраюць вялізныя шчыліны, унутры — купы будаўнічага смецця... Менавіта пра гэтыя камяніцы і пойдзе гутарка далей.

Толькі ў выпадку антыўтопіі

У праекце ахоўнай зоны сядзібы Горватаў яны вызначаны як аранжарэя і гаспадарчыя пабудовы. Яшчэ да 1991 года яны выкарыстоўваліся фабрыкай як вытворчыя плошчы. Потым кандытарскі цэх быў перанесены ў новы будынак, а пра старыя на доўга забылі... І менавіта апошні фактар тлумачыць яго цяперашні стан — як тэхнічны, гэтак і санітарны.

Пра будынак “успомнілі” толькі тады, калі ён ужо пераўтварыўся ў руіны. І, адпаведна, пачаў уяўляць патэнцыйную пагрозу для людзей. Бо раптам здарыцца абвал...

У 2008 годзе спецыялісты з мінскай лабараторыі правялі даследаванне старых муроў. Экспертнае заключэнне канстатуе высокую ступень зношанасці сцен, страту імі нясуцых здольнасцей і ўтрымлівае рэкамендацыю — дэмантаваць.

Менавіта такі варыянт уяўляецца Валерыю Тарану найбольш прымальным. Ён не бачыць ані перспектывы выкарыстання тых руінаў, ані рэальных магчымасцей іх захавання. Уласна, прадмет гутаркі ўжо даўно б знік з зямной паверхні, каб не адно “але”: адружылі сцены маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці.

Дырэктар фабрыкі шчыра недаўмявае: маўляў, і ў чым жа іх каштоўнасць? Навукоўцы лічаць іначай. На іх думку, руіны з’яўляюцца складовай часткай былога сядзібна-паркавага комплексу Горватаў. І таму павінны ўспрымацца менавіта ў комплексе з яго эпіцэнтрам — шыкоўным некалі палацам, што месціцца ад іх усяго ў некалькіх дзясятках метраў.

Кіраўніцтва фабрыкі звярнулася ў Міністэрства культуры краіны з прапановай выключыць аварыйны будынак з Дзяржаўнага спіса гісто-

— Прыкладам, калі падчас стыхійных катаклізмаў альбо баявых дзеянняў помнік спадчыны быў пераўтвораны ў купы друзу, і аднавіць яго ўжо ніяк немагчыма, — Ігар Чарняўскі згадвае пра такі літаратурны жанр, як антыўтопія. — Як вы самі разумееце, мы гаворым зусім пра іншы выпадак.

“Што рабіць?” і “Хто вінаваты?”

Але... як жа быць са згадыным вышэй выракам, які вынеслі руінам эксперты? Асабліва ў тым выпадку, калі ён — справядлівы ды канчатковы, а пытанне “Што рабіць?” у да-

Казаць пра персанальную адказнасць Валерыя Тарана ў дадзеным выпадку даволі праблематычна. Сваю цяперашнюю пасаду ён займае ўсяго тры гады. Але варта нагадаць, што “аварыйны” сёння помнік спадчыны амаль усю сваю гісторыю меў толькі аднаго ўласніка — менавіта кандытарскую фабрыку.

Зрэшты, у тэксце згаданага вышэй экспертнага заключэння кідаецца ў вочы адна акалічнасць. Пры ўсёй яго датклівасці, там нідзе нават не згадваецца, што аб’ект даследавання з’яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю. Адпаведна, ён апрыйоры вымагае зусім іншага стаўлення, чым проста “бросавы” будынак.

лоўнае, каб былі жаданне, бачанне перспектывы і, натуральна, сродкі.

— Я не выключаю таго, што некаторыя зусім “безнадзейныя” фрагменты забудовы можна будзе дэмантаваць пасля правядзення адпаведных мераў, — кажа Ігар Чарняўскі. — Але паўтаруся: пра поўны знос помніка спадчыны нават гаворкі быць не можа.

Помнік без пасведчання

У адзеле культуры Нараўлянскага райвыканкама пра гаспадарчыя будынкi Горватаў ды звязаныя з імі праблемы не тое што ведаюць, яны там — нібы костка ў горле.

СЛОВА “ЗНЕСЦІ” Ў ЗАКОНЕ АДСУТНІЧАЕ!

Фабрыка і сама па сабе цягне на турыстычную адметнасць Нараўлянскага раёна.

рыка-культурных каштоўнасцей, каб потым яго знесці. Лішне нават казаць, што адказ быў адмоўным.

— Слова “знесці” ў Законе аб ахове спадчыны адсутнічае! — лакалічна патлумачыў сваю пазіцыю начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі.

Менавіта згаданы вышэй Закон рэгламентуе і тыя выпадкі, калі аб’ект можа страціць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Ці не ўсе яны — з шэрагу змрочнай фантастыкі. Бо не маюць ніякага дачынення да сучаснай беларускай рэчаіснасці.

дзеным выпадку і сапраўды мае толькі адзін адказ: знесці.

Як адзначыў Ігар Чарняўскі, паставіць кропку ў лёсе помніка не атрымаецца нават і ў гэтым разе. Замест гэтага пунктуацыйнага знака ўзнікае чарговае пытанне: “Хто вінаваты?”

— Варта нагадаць, што беларускае заканадаўства аперыруе не толькі тэрмінам “злачыннае дзеянне”, але і “злачыннае бяздзеянне”, — кажа Ігар Чарняўскі. — Вы ж самі разумееце, што будынак пераўтвараецца ў руіны не адразу, не за адзін год. І калі рабіць элементарныя захаванні па яго захаванні, гэтага не здарыцца.

Цікава, які вердыкт — без увагі на згаданую акалічнасць — вынеслі б эксперты колішняй рэзідэнцыі Сапегаў у Ружанах? Яна прастаяла ў руінах куды даўжэй за тыя будынкi Горватаў. Ды, не зважаючы на гэта, сёння пазтапна пераўтвараецца ў “цукерачку”. Такую самую эвалюцыю спазнае і блізкі адтуль палац Пуслоўскіх у Мерачоўшчыне. І гэты спіс можна доўжыць.

Каб верыць у магчымасць адраджэння “аварыйных” руін, зусім неабавязкова быць ідэалістам-утапістам. Бо сама аб’ектыўная рэчаіснасць сведчыць: кардынальна змяніць тэхнічны стан — гэта справа тэхнікі. Га-

— З іншымі ўласнікамі гісторыка-культурных каштоўнасцей нам лёгка ўдаецца знайсці паразуменне, — распавядае дырэктар Музея этнаграфіі і рамстваў Раіса Бобр, якая ў раёне выконвае абавязкі спецыяліста па ахове спадчыны. — Не так даўно вось правялі для іх вучобу, дзе падрэзана разгледзелі ўсе набалелыя пытанні. А “наладзіць кантакт” з кіраўніцтвам фабрыкі ніяк не ўдаецца, колькі б мы ні намагаліся.

Вось ужо каторы месяц Раіса Бобр “настойліва прапануе” дырэктару фабрыкі падпісаць ахоўныя абавязальніцтвы і аформіць

уліковыя дакументы — як таго і вымагае Закон аб ахове спадчыны. І ўсё марна!

Валерый Таран тлумачыць сваю пазіцыю наступным чынам. Ніякіх аранжарэй альбо гаспадарчых пабудов мінулай эпохі на балансе фабрыкі, якую ён узначальвае, не лічыцца. У дакументах згадваецца адно стары кандытарскі цэх, які датуецца ўсяго толькі 1958 годам — і, адпаведна, не мае да Горватаў ніякага дачынення.

Натуральна, такі аргумент можна палічыць казуістычнай адгаворкай. Але дырэктар фабрыкі шчыра сумняецца ў тым, што згаданыя пабудовы сапраўды з’яўляюцца помнікам спадчыны дарэвалюцыйнай пары. І тыя сумневы небеспаспартныя: войны XX стагоддзя, якія абпалілі наш край, не абыходзілі бокам і гэты яго куточак. Фабрыка неаднаразова руйнавалася, адбудовалася, перабудоўвалася... Тыя адмеціны часу на мурах праглядаюцца нават няўзброеным вокам: дзесьці суседнічаюць два тыпы цэглы, дзесьці заўважны ўкрапанні бетону, а над адным з

лі не ў 1913 годзе, а ў 1958-м) — значыць, туды ім і дарога... Але паўтормысяч: рашэнні тут могуць прымаць менавіта спецыялісты. А расставіць кропкі над “і” ў дадзеным выпадку здолее толькі той орган, які надзелены для гэтага належнымі паўнамоцтвамі. У краіне ён адзін — гэта Навукова-метадычная рада пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.

Начальнік аддзела культуры Нараўлянскага райвыканкама Віктар Захаранка справядліва заўважыў: нават для таго, каб проста вынесці на яе разгляд тое ці іншае пытанне, трэба, прынамсі, утрэці такія юрыдычныя фармальнасці, як афармленне ахоўных абавязальніцтваў і ўліковых дакументаў.

— Бо пакуль што той будынак — гэта нібы чалавек без пасведчання асобы, — дадаў ён. — Пагадзіцеся, такому чалавеку вельмі цяжка вырашыць важнае для яго пытанне.

Але сёння рух працягвае адбывацца па зачараваным коле, з нулявой эфектыўнасцю. Людзі трацяць час, энергію, сілы і ўсё надарма. Атрымалася патавая сітуацыя.

вытворчасць, але і многія дамы ды ўстановы. І таму фармулюе ўласныя задачы менавіта з гэтым улікам — як прагматычны кіраўнік, ад якога залежаць лёсы многіх людзей. Але... як падалося, чамусьці бачыць супярэчнасць гэтых задач з інтарэсамі аховы спадчыны. І тая супярэчнасць чамусьці падаецца яму невырашальнай.

— Разумеце, сёння мы не можам траціць мільярды рублёў дзеля таго, каб захаваць руіны, — кажа Валерый Таран. — Бо гэта пойдзе на шкоду нашаму прадпрыемству, а разам з ім — і ўсёй Нароўлі.

Адсюль і жаданне пазбавіцца ад “кепскага актыву”... І варыянт гэты, між іншым, зусім нятанны нават чыста ў эканамічным аспекце: паводле папярэдніх падлікаў, выкананне “смяротнага выраку” помніку спадчыны абыдзеца прыкладна ў мільярд рублёў!

Задаў Ігару Чарняўскаму канкрэтнае пытанне: што б вы рабілі на месцы дырэктара фабрыкі? І адразу атрымаў канкрэтны адказ:

— Перш-наперш, я б запрасіў талковага архітэктара — чалавека, які

маю права яму не паверыць. Як і ў тое, што яна абавязкова вымагае мільярдных выдаткаў.

Далей, спыніўшы руйнаванне будынка і прывёўшы яго ў нармальны санітарны стан, я б паспрабаваў знайсці для яго інвестара. Сёння ўмовы для гэтага даволі спрыяльныя, і захады робяцца на дзяржаўным узроўні.

Калі развеецца туман над перспектывамі

Пытанню “Як захаваць?” лагічна папярэднічае пытанне “Навошта захоўваць?”. Мяркуючы па ўсім, для Віктара Тарана яно вельмі важнае — гэты чалавек ужо паводле самой свайго характару не схільны да фармалізму.

Без сумневу, перспектывы будынка, які з’яўляецца складовай часткай вялікага сядзібнага комплексу, варта ацэньваць таксама ў комплексе. І яны найпрост залежаць ад лёсу самога палаца Горватаў.

Сёння візуальную розніцу паміж станам тых аб’ектаў вызначыць бадай немагчыма. Запусценне па-ра-

выпраўлена. Тым болей, з геаграфічнага пункту гледжання ўсё складаецца проста ідэальна. Мазыр, Юравічы і Нароўля нібы самі сабою ўтвараюць добры “куст”, якога хопіць для аднадзённай экскурсіі. Прычым гэты досыць кароткі шлях куды зручней і цікавей не праехаць, а менавіта праплыць па прыгажуні Прыпяці, якая таксама з’яўляецца турыстычнай адметнасцю. А калі пачаць воднае падарожжа хаця б у Пінску, атрымаецца ўжо сапраўдны круізі...

На сёння перспектыва старых ды зусім занябаных гаспадарчых пабудоваў Горватаў выглядае не больш празрыстай, чым туман па-над прыпяцкім поплавам. Але ці здатны хтосьці з нас зазірнуць у будучыню хаця б на гадоў —наццаць? Хто яго ведае: можа, каб мы мелі тую чарадзейную здольнасць, нашаму спазору адкрыліся б зусім іншыя ракурсы?

— Не мы, не нашае пакаленне будавала гэтыя сцены, і таму не нам выносіць ім безапеляцыйны прысуд, не нам вырашаць, патрэбны яны або не, — кажа Раіса Бобр. — Наша справа — проста захаваць.

Хто дасць ацэнку дзеянню двух бакоў “несалодкага” канфлікту на кандытарскай фабрыцы?

АБО ХТО ЧАКАЕ НА “КАНЧАТКОВЫ ВЫРАК” ДЛЯ ПОМНІКА СПАДЧЫНЫ?

Стан будынка сёння зусім не нагадвае пра “dolce vita”.

франтонаў яшчэ захавалася ляпніна ў выглядзе пяціканцовай зоркі...

Але як тыя “адмеціны” правільна “прачытаць” ды інтэрпрэтаваць? Думаецца, ніводзін дылетант не ўзяў бы на сябе такую адказнасць, саступіўшы права голасу аўтарытэтным даследчыкам архітэктуры.

Так, цалкам можна дапусціць, што далёка не ўсе часткі досыць вялікага комплексу па праве належаць да гісторыка-культурнай спадчыны і сапраўды вартыя захавання. І калі атрыбуцца гэтай забудовы здолее “абвергнуць” дзейны юрыдычны статус тых ці іншых яе элементаў (прыкладам, з той прычыны, што яны паўста-

Пазбавіцца ад “кепскага актыву”

Новы дырэктар прыйшоў на фабрыку ў якасці “антыкрызіснага менеджара”. І ў гэтай іпастасі цалкам спраўдзіў сваё прозвішча. Прадпрыемства імкліва заняло пачэсную нішу на беларускім рынку, знайшло спажываючую сваёй прадукцыі і за мяжой, выйшла ў “плюс”, распачало мадэрнізацыю абсталявання... І гэтыя дасягненні важныя не толькі для самой фабрыкі, але і для ўсёй Нароўлі.

Валерый Таран ўсведамляе, што прадпрыемства, якім ён кіруе, — горадаўтваральнае. А кацельная фабрыкі забяспечвае цяплом не толькі

працуе не дзеля грошай, а, перадусім “за ідэю”, — і папрасіў бы яго зрабіць недарагі, але эфектыўны праект кансервацыі таго будынка. Паверце, што гэтыя працы — зусім не такія затратныя, як многім падаецца. Самыя танныя матэрыялы, элементарныя канструкцыі часовага даху... Я — не архітэктар і не будаўнік. Але раней — калі вольнага часу ў мяне было куды болей, чым цяпер, — уласнаручна з сябрамі без выдаткавання якіх-небудзь значных сродкаў, займаўся прэвентыўнай кансервацыяй помнікаў спадчыны. Таму калі хтосьці пачне мяне пераконваць у тым, што гэтая справа — непасільна складаная, я

нейшаму пануе і ў парку. Ля фантана на стромым беразе Прыпяці заўважыў тыя самыя “слэды пікнікоў”, якія згадваліся ці не ў кожнай публікацыі, прысвечанай гэтым мясцінам.

Але... ёсць змены, якія няўзброеным вокам не ўбачыш — прынамсі, да часу. Як распавёў Віктар Захаранка, летась на падрыхтоўку праектна-каштарыснай дакументацыі было выдаткавана 150 мільёнаў рублёў, сёлета — ужо 700. Паралельна распрацоўваецца і дакументацыя, патрэбная для прывядзення да ладу парка, адбываецца дэмантаж прыбудовы да палаца савецкіх часоў, якая наўрад ці можа прэтэндаваць на нейкі адмысловы статус.

— Пасля рэстаўрацыі ў палацы размесцяцца музей, карцінная галерэя, канферэнц-зала, кавярня, адміністрацыйныя памяшканні, — распавядае начальнік аддзела культуры.

Варта адзначыць, што звышзатратны праект рэстаўрацыі стаў магчымым дзякуючы Дзяржаўнай праграме сацыяльна-эканамічнага развіцця і комплекснага выкарыстання прыродных рэсурсаў Прыпяцкага Палесся, зацверджанай Прэзідэнтам краіны. Дадамо яшчэ, што з чатырох помнікаў архітэктуры Нараўлянскага раёна ў гэтую праграму патрапілі тры. Апрача палаца, гэта сядзіба ў Галоўчыцах і дарэвалюцыйны драўляны будынак Музея этнаграфіі і рамёстваў, дзе турысты ужо і сёння можа разлічваць на цікавую ды пазнаваўчую экскурсію.

Пакуль што Нароўля не ўключана ў “Залатое кольца Гомельшчыны”. Чаму — глядзіце вышэй. Але пасля рэстаўрацыі палаца гэтая несправядлівасць, без сумневу, будзе

Страціўшы надзею дасягнуць паразумення з уласнікам праблемнага аб’екта, адзел культуры падрыхтаваў зварот у пракуратуру з просьбай даць прававую ацэнку “прынцыповай пазіцыі” дырэктара фабрыкі, датычнай падпісання ахоўных абавязальніцтваў.

Пра ўмяшальніцтва ў гэты канфлікт праваахоўных органаў казаў і Ігар Чарняўскі.

— Цалкам можа стацца, што згаданая вамі сітуацыя стане першым прыкметным прыкладам увасаблення ў жыццё Пагаднення, якое не так даўно было падпісана паміж Міністэрствам культуры і Генпракуратурай краіны, — кажа ён. — І вельмі шкада, што ёсць людзі, якія не разумеюць простую ісціну: закон ёсць закон, — кажа ён. — Калі хтосьці з нас перавысіць хуткасць альбо перабяжыць дарогу на чырвонае святло, ён наўрад ці будзе ўступаць у палеміку з інспектарам ДАІ, які выпіша яму штраф. Бо тая палеміка папросту не мае сэнсу.

Не зважаючы на гэта, Раіса Бобр спадзяецца вырашыць канфлікт мірна.

— Работнікаў культуры, якія займаюцца справай аховы спадчыны, нярэдка абвінавачваюць у нерашучасці, “мяккацеласці”, нежаданні прымаць жорсткія меры, — кажа яна. — Але такая наша пазіцыя, мусіць, тлумачыцца іначай. Мы разумеем, што карныя захады не прывядуць да паразумення, да канструктыўнага дыялога, да супольнай працы дзеля агульнай мэты. А менавіта такі варыянт развіцця падзей уяўляецца мне найбольш прадуктыўным.

Неаспрэчна, Раіса Бобр мае рацыю. **Ілья СВІРЫН, наш спецкарэспандэнт Мінск — Нароўля — Мінск Фота аўтара**

“Ut Unum Sint” — “Каб усе былі адно”. Пад такім біблейскім дэвізам з 6 па 10 верасня пройдзе Міжнародны каталіцкі фестываль хрысціянскіх фільмаў і тэлепраграм “Magnificat-2011”, на які сёмы раз у Беларусь з’едуцца кінематографісты з розных частак свету. Унікальнае не толькі ў межах нашай краіны мерапрыемства пачнецца ў сталіцы, а затым будзе мець працяг на Глыбоччыне, дзе ўпершыню пабачыла свет і нязменная праводзіцца з сярэдзіны двухтысячных. Нязменны старшыня і мастацкі кіраўнік фестывалю, лаўрэат Прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне”, кінарэжысёр і сцэнарыст Юрый ГАРУЛЁЎ распавёў карэспандэнту “К” не толькі пра асаблівасці чарговага форуму, але і аб сваім пункце погляду на развіццё духоўнага кіно, работу дакументаліста ў сучасных умовах.

Духоўная кінадакументалістыка ў фестывальным разрэзе

Духоўнае — значыць цікавае

— Як і ў мінулыя гады, сёмы па ліку “Magnificat” прапануе сваім удзельнікам і глядачам шмат цікавых стужак і тэлепраграм духоўнага кірунку, — распавёў Юрый Мікалаевіч. — Зразумела, называць канкрэтныя стужкі і імёны ў якасці фаварытаў да пачатку фестывалю, мне як мастацкаму кіраўніку форуму не выпадае, але магу адзначыць: праграма сёлета падабрана насычаная і вельмі якасная. Што да колькасці краін-удзельніц, то, пачынаючы з трэцяга фестывалю, мы выйшлі на аптымальную колькасць — 13 — 15 дзяржаў. Вось і гэтым разам у нас будзе 30 конкурсных стужак з 13 краін, але, як і кожны год, мы адкрыем для сябе новыя імёны і часткі свету. Скажам, у “Magnificat”е ўпершыню прыме ўдзел стужка з Ізраіля, у другі раз будзе карціна са Злучаных Штатаў. Астатнія фільмы прыедуць з краін, з якімі мы даўно і плённа супрацоўнічаем: Польшчы, Расіі, Украіны, Італіі, Чэхіі, Францыі... Зразумела, вялікую праграму прадставяць нашы кінематографісты. Такім чынам, склад “садоўнікаў”, якія, па традыцыі дададуць яшчэ адно дрэўца да “Саду сяброўства” падчас Свята кіно ў Івесі, і гэтым разам акажацца вельмі прадстаўнічым.

— Як можна вызначыць канцэпцыю сёлетага форуму? Ці можа яна трансфармавалася за тыя шэсць гадоў, якія прайшлі з першага фестывалю?

— Тая канцэпцыя, якую мы некалі вынайшлі разам з Канферэнцыяй каталіцкіх біскупаў на Беларусі, лічу, вельмі ўдалая і застаецца, фактычна, нязменнай. Наша галоўная задача — весці людзей да Веры, павышаць узровень духоўнасці грамадства, садзейнічаць яго евангелізацыі. І нічога новага і лепшага дадаць тут нельга. Іншая справа — якімі мастацкімі сродкамі кінематографісты імкнуцца дасягнуць дадзенага выніку, што за ўзровень майстэрства яны пры гэтым дэманструюць? І тут “Magnificat” выконвае вельмі важную функцыю творчай пляцоўкі для абмену ведамі і задумамі паміж рэжысёрамі. Дарэчы, вельмі прыемна, што з года ў год мастацкі ўзровень работ, прадстаўленых на наш фестываль, толькі ўзрастае.

— І гэты факт не можа не радаваць на фоне агульнай “стандартызацыі”, падгонкі пад тэлевізійныя “рамкі” дакументальнай кінапрадукцыі...

— Ведаецца, прагрэс у плыні дакументальнага кіно, якое можна назваць духоўным, відавочны. Розніца ў лепшы бок паміж стужкамі сёлета і мінулага года праграм і тым, што мы паказвалі ў 2006—2007-м, вялікая. Іншая справа, што ў розных краінах адносіны да духоўнага кіно адрозніваюцца. Ёсць краіны (Італія, Польшча, Расія), дзе існуюць тэлеканалы адпаведнай тэматыкі, на чью замову ствараюцца стужкі як ігравыя, так і дакументальныя. У іншых дзяржавах ду-

“Magnificat”, у Еўропе толькі шэсць. Зразумела, вельмі хочацца, каб ён развіваўся далей, бо Беларусь у гэтым кантэксце мае вельмі добрае рэнаме, якое трэба падтрымліваць. Да слова, усе арганізатары, уключаючы прадстаўнікоў Глыбоччыны, добра разумеюць, што фестывалю патрэбны далейшае развіццё, пошук новых форм існавання.

Пра моладзь у кіно

— Тэма духоўнасці ў мастацтве, і дакументалістыка тут не выключэнне, традыцыйна звязваецца са сталым узростам, калі, як лічыцца, майстра падыходзіць да ключавых пытанняў чалавечага існавання... Гэтая тэматыка цікавая кінематографічнай моладзі?

Садоўнікі і сад “Magnificat”

хоўная тэматыка цікавіць хіба толькі асобных рэжысёраў, але і адзінкі ў стане зрабіць вельмі цікавае кіно, што мы неаднаразова бачылі па карцінах, прадстаўленых на нашым фестывалі.

Кінабрэнд Глыбоччыны

— На культурна-фестывальнай карце Беларусі, а мо нават Еўропы, “Magnificat” — з’ява адметная, якая даўно перарасла не толькі межы Глыбоцкага раёна, але і Віцебшчыны ў цэлым. Ці існуюць задумы пашырыць межы і павялічыць маштабы фестывалю? Тым больш, што ўдзельнічаюць у яго падрыхтоўцы прадстаўнікі розных куткоў нашай краіны...

— Так, падобныя задумы ў арганізатараў існуюць не першы год. Пэўныя змены пачаліся ўжо летась, калі першы дзень фестывалю прайшоў у Мінску. Дарэчы, такая схема аказалася вельмі паспяховай — са стужкамі форуму пазнаёмілася вялікая колькасць сталічных глядачоў, але і глыбачане нічога не страцілі, хоць аб тым хваляваліся прадстаўнікі гэтага раёна. Таму сёлета мы адкрываем фестываль тэмамі ў Мінску.

Цікавай, мяркую, можа аказацца наступная схема: кожны першы год “Magnificat” адбываецца на Глыбоччыне, а кожны другі праводзіцца ў іншым беларускім горадзе. Наогул, такіх фестывалаў, як наш

— Канешне! Якраз на сёлета нам фэсце прадставім стужкі пяці маладых рэжысёраў, каго ў сваёй своеасаблівай кінашколе аб’яднала расійская дакументалістка Наталля Кандыбіна, уладальніца Гран-пры вядомага фестывалю духоўнага кіно ў польскім Непакалянаве. У якасці эксперымента мы запрасілі ў Глыбокае некалькі яе вучняў, каб яны мелі магчымасць атрымаць веды ад іншых удзельнікаў форуму. Калі эксперымент акажацца ўдалым, то падобныя формы працы з творчай моладдзю могуць стаць рэгулярнымі.

— Зусім нядаўна на Нацыянальнай кінастудыі быў створаны так званы “Савет мэтраў”, які заклікае, у тым ліку, курыраваць беларускую кінематографічную моладзь. Чым ён, на ваш погляд — погляд аднаго з яго членаў, — можа дапамагчы айчынаму мастацтву экрану?

— Пасля трыццаці гадоў працы на “Беларусьфільме” я ўпэўніўся: справа далёка не ў адным тым, каб прадстаўляць моладзі “зялёную вуліцу”, хоць, безумоўна, у паспяховай працы з ёй закладзена будучае нашага кіно. Я маю на ўвазе арганізацыйную схему кінастудыі як буйнога прамысловага прадпрыемства. Уявіце сабе: тры, абсалютна розныя па сваіх мэтах і маштабах вытворчасці падраздзяленні працуюць па адных і тых жа правілах ды ў адных і тых жа ўмовах! Пры падобным становішчы творчай групе дакументальнай карціны трэба праходзіць тыя ж фар-

мальнасці, што і групе вялікай мастацкай карціны... Дакументальная вытворчасць, каб адпавядаць патрабаванням часу, павінна быць куды больш кампактнай і мабільнай.

Што да “Савета мэтраў”, то яго паўнамоцтвы не сягаюць далей пэўных парад.

Неігравы прадукт — на экран!

— У апошнія гады на паказах дакументальных стужак мы бачым значны прыток глядача, пераважна маладога. Але ў масвай свядомасці для кінадакументалістыкі амаль не існуе месца, да шырокай аўдыторыі яна не даходзіць. Якім чынам можна змяніць гэтую сітуацыю да лепшага?

— Сучаснае становішча з паказамі айчынай дакументалістыкі звязана, у першую чаргу, з яе незайздросным месцам на тэлебачанні. Еўрапейская асацыяцыя вытворцаў дакументальнага кіно штогод выдае даведнік з пералікам тых каналаў, якія транслююць неігравы прадукт. Гэта, заўважу, даволі тоўстае і змястоўнае выданне, бо існуе мноства кампаній, што спецыялізуюцца менавіта на якаснай дакументалістыцы, безумоўна, прыбытковай, аб чым сведчыць вялікая цікавасць да яе глядацкай аўдыторыі ў розных краінах. Спецыялізаваныя студыі дакументалістыкі існуюць пры кожным буйным канале, што прыносіць някепскі вынік. Дарэчы, спецыялізаваны кругласутачны канал з поспехам працуе ў нашых суседзях расіянаў. Што да нашага ТБ, то “традыцыйна” творы кінадакументалістыкі ставіліся ў эфір не ў самы зручны час, калі іх патэнцыйная аўдыторыя тэлевізар не

У Магілёве — “Анімаёўка”

Як паведамляюць у Міністэрстве культуры краіны, з 10 па 15 верасня ў Магілёве адбудзецца XIV Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка”.

На фестывалі сёлета будуць дакладна прадстаўлены анімацыйныя студыі 19 краін свету — усяго 110 фільмаў. У хуткім часе вырашыцца пытанне пра ўдзел аніматараў Балгарыі, Венесуэлы, В’етнама, Індыі, Карэі, Швецыі.

У рамках фестывалю запланаваны тэатралізаваныя прадстаўленні, творчыя сустрэчы, конкурсы і выставы, майстар-класы па стварэнні дзіцячых анімацыйных фільмаў. Упершыню будзе арганізавана канцэртная праграма дзіцячай песеннай творчасці, дзе будуць выканацца песні з мультфільмаў.

Арганізатары фестывалю — Міністэрства культуры, Магілёўскі абласны выканаўчы камітэт, Магілёўскі гарадскі выканаўчы камітэт, Магілёўскае абласное вытворчае ўнітарнае прадпрыемства “Кінавідэапракат”.

Вернісаж па-ўкраінску

У філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь “Дом-музей І з’езда РСДРП” адкрылася выстаўка “Украінскі вернісаж”. Яна прысвечана 20-годдзю абвясчэння незалежнасці Украіны.

“Гэта не першы вопыт супрацоўніцтва з самабытнай украінскай дыяспарай, — падкрэсліла загадчык філіяла Нацыянальнага гістарычнага Вольга Курылёнак. — Выстаўку ладзілі і пазалетас”.

На цырымоніі адкрыцця “...Вернісажа” выступіў прэс-сакратар Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Аляксей Емяльяненка, адзначыўшы традыцыі сяброўства беларускага і украінскага народаў. “Беларусь для многіх украінцаў стала другой радзімай, дзе яны працуюць, захоўваюць свае нацыянальныя традыцыі, звычаі і займаюцца творчасцю, сваім нацыянальным мастацтвам”, — зазначыў ён.

Арганізавала вернісаж Мінскае грамадскае аб’яднанне ўкраінцаў “Заповіт”, якім кіруе заслужаны работнік культуры Украіны Галіна Калюжная. У экспазіцыі — ручнікі, кераміка, вырабы са шкла.

Іван АРХІПАЎ

Сямейны майстар-клас

Учора, 26 жніўня, у Глуску распачаўся XI абласны фестываль сямейнай творчасці “Сюзор’е талентаў”.

Фестываль ладзіцца раз на два гады. У ім бяруча ўдзел сямейныя і сямейна-свацкія вакальныя, інструментальныя, харэаграфічныя, тэатральныя калектывы, аматарскія аб’яднанні, студыі і гурткі дэкаратыўна-прыкладнага і выяўленчага мастацтва з Магілёўшчыны, Украіны, Расіі.

Пасля адкрыцця фэсту прайшоў конкурс “Крыніцы творчасці”. Больш за 170 удзельнікаў (амаль 45 сем’яў) прадэманстравалі сваё майстэрства: гралі, спявалі, танцавалі, паказвалі абрады і літаратурныя кампазіцыі. Прайшла і выстаўка работ майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. А таксама выстаўка ручнікоў Магілёўшчыны. Увечары на гарадскім стадыёне адбыўся канцэрт з удзелам беларускіх і замежных выканаўцаў.

А сёння ля Пічцы — рыбалоўскі конкурс на лепшую юшку.

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА
Фота брата Карнэліуса КОНСАКА

Тое, што бачаць гледачы на любым фестывалі ці конкурсе, — толькі вяршыня айсберга, якім з’яўляецца любая мастацкая падзея. Бо ёй папярэднічае вялізная падрыхтоўчая праца, схаваная ад публікі. Як жа адбывалася падрыхтоўка канцэртных праграм XI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне?

Рэпетыцыя не паводле Феліні

“Мы, канешне, падхопім у любой імправізацыі...”

...Я на адной з рэпетыцый Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга. Да фестывалю тады яшчэ заставаўся цэлы працоўны тыдзень, а праграма гала-канцэрта адкрыцця адпрацавана на ўсе сто — сапраўдны генеральны прагон, толькі не напярэдадні, як гэта бывае ў іншых калектывах. Як спрактыкаваны дырыжор і кіраўнік, Міхаіл Якаўлевіч разумее, што перад канцэртным вакалістам лепей паберагчы голас, таму ўсё робіцца загадзя. Уласна кажучы, праграма была цалкам зроблена яшчэ да сыходу аркестра ў адпачынак, таму ў гэтыя дзесці дафестывальных дзён, калі калектыву сабраўся пасля летніх вакацый, яе давялося папросту аднавіць.

Нягледзячы на малую плошчу рэпетыцыйнай залы, прагон канцэрта ішоў у такім выглядзе, як усё будзе адбывацца ў Маладзечне: з трансляцый і запісу разважанняў Уладзіміра Мулявіна пра нашу спадчыну, са словамі вядучай, з добра адладжанымі прыёмамі інструментальнага тэатра. Адрознівае ўвагу не толькі на прафесіяналізм заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Алены Спірыдовіч, якая, у адпаведнасці з унесенымі зменамі ў парадак песень, уносіць карэктывы ў тэкст сцэнарыя, але і на само “лібрэта канцэрта”, напісанае патам Алесем Бадаком. Тут і біяграфічныя звесткі пра Вялікага Песняра, і цікавыя выпадкі з яго жыцця, і змястоўныя “падводкі” да саміх песень, і, галоўнае, ацэнка ўнёску Уладзіміра Мулявіна і “Песняроў” у нашу нацыянальную культуру.

Кожная песня раскрываецца пановаму. І справа не толькі ў тым, што “песняроўскі” рэпертуар “прымяраюць” на сябе салісты аркестра. Новая фарбы ўносяць аранжыроўкі, багатыя на шматлікія сола не толькі асобных інструментаў, але і аркестравых груп. Салісты ж вельмі перажываюць, што харэаграфічныя нумары, зробленыя для

гэтых песень, змогуць пабачыць толькі ў час канцэрта: маўляў, цяжка адпавядаць таму, што робіцца за тваёй спінай, а хочацца ж, каб усе дэталі супадалі.

Сапраўды, вялізны канцэрт, пры ўсёй сваёй разнастайнасці, аказваецца строга вытрыманым па стылі. Пачынаючыся са знакамітай “Малітвы” Алега Молчана на верш Янкі Купалы, ён становіцца быццам роздумам самога Уладзіміра Мулявіна, а разам з ім і ўсіх цяперашніх выканаўцаў, пра нашу нацыянальную песенную спадчыну.

— Мне пашанцавала, — кажа мне ў перапынку Міхаіл Фінберг, — я сустраў Уладзіміра Мулявіна яшчэ ў 1964 годзе, пасля канцэрта салдацкай сама-

цяперашня аранжыроўкі — быццам працяг таго, што ён зрабіў бы сам, каб быў з намі. Слухаючы аркестр і асабліва яго шматлікія інструментальныя сола, я атрымліваю велізарную асалоду. Што ж да “Малітвы”, дык “пераспяваць” Мулявіна, вядома, немагчыма, кожны шукае штосьці сваё, адказнасць — найвялікшая. Выконваючы яе, я быццам звяртаюся да Еўфрасіні Полацкай, каб яна ахоўвала працалюбівых, шчырых беларускі народ.

Зваротам да самога Уладзіміра Мулявіна стала інструментальная кампазіцыя “Песня Песняра”, створаная паводле “Крыку птушкі”, а насамрэч — быццам крыку яго душы. Гэты канцэртны ну-

Рэпетыруюць салісты аркестра.

дзейнасці, на прыступках Дома афіцэраў. Ужо тады ён уразіў мяне цікавымі гармоніямі: сам спяваў і акампаніраваў сабе на гітары. А праз столькі гадоў, па волі лёсу, свае апошнія буйныя канцэрты ён правёў менавіта з нашым аркестрам. І гэты прагон — яшчэ адна даніна памяці чалавеку, які надаў беларускай песні сушэтнае гучанне.

— Узгадваючы шлях, пройдзены фестывалам у Маладзечне, — дзеліцца сваімі разважаннямі народны артыст Беларусі Мікалай Скорыкаў, якому даверылі спяваць “Малітву”, — сёння мы лепей разумеем, што беларуская песня патрэбна не толькі для таго, каб дапамагчы нам “будаваць і жыць”. З ёй мы адчуваем сябе прыналежнымі да нацыі. Міхаіл Якаўлевіч мудра паступіў, абраўшы для гэтага канцэрта творчасць “Песняроў”. Беларускія песні — усе прыгожыя. Але Уладзімір Мулявін умеў спыніцца бадай на самых каларытных, надаўшы ім асаблівы водар і “смак”. Іх

За пультам — маэстра Фінберг.

жыццё, новае гучанне. Адпраўляючы сына Юзары на “Новую хвалю-2011”, дзе сярод іншых песень трэба выконваць хіт сваёй краіны, мы вырашылі, што гэта павінна быць народная песня з рэпертуару “Песняроў”. І не памыліліся! Цяпер Юзары, наколькі мне вядома, рыхтуе цэлы блок беларускіх народных песень. І не таму, што гэта я са сваёй схільнасцю да гэтых спеваў неяк паўплывала на яго выбар. Уплыў, калі і быў, дык на падсвядомым узроўні, бо такая музыка акружала яго з дзяцінства. Увогуле ж, народныя песні павінны мець у сваім рэпертуары кожны выканаўца. Не толькі для таго, каб падкрэсліць яго прыналежнасць да краіны. Разумеецца, народныя песні, у якіх цягам стагоддзяў рабіўся натуральны адбор, акумуляюць у сабе спеўныя прыёмы, уласцівыя нацыі. Менавіта асабліва фарміруюцца нацыянальная вакальная школа! Народная песня — залог індывідуальнасці нашых выканаўцаў.

Мабыць, не выпадкова ў аркестры, дзе заўсёды дбаюць пра нацыянальны рэпертуар і падтрымку маладых артыстаў, працуе некалькі пераможцаў маладзечанскага конкурсу мінулых гадоў. Два гады таму, адрозніваўся юбілейнага X фестывалю, узялі ў калектыву уладальніка Гран-пры маладзечанца Алеса Салаўёва, і сёння ён — сапраўдны саліст, пазначаны не толькі добрым гола-

сам і артыстызмам, але і асаблівай музыкальнасцю, выразнасцю выканання.

— Гэта знакавы для мяне фестываль, — кажа Дзмітрый Качароўскі, які сёлета можа спраўляць 10-гадовы юбілей свайго Гран-пры ў Маладзечне і, следам, першай прэміі на “Славянскім базары ў Віцебску”. — Да яго я ўжо два гады спяваў у аркестры, але, лічу, менавіта “Маладзечна-2011” стала своеасаблівым стартамам маёй далейшай творчай кар’еры.

— Але конкурс, — дадае лаўрэат “Маладзечна-1994”, салістка аркестра Наталля Тамела, — гэта толькі пачатак. Галоўнае — не якое месца ты на ім возьмеш, а якое зоймеш у жыцці. Тая ж Ала Пугачова звычайна была на конкурсах другой, а ў жыцці — толькі першай!

Наступны рэпетыцыйны дзень, на які я патрапіла, быў аддадзены канкурсантам.

— Гэта наша апошняя сустрэча з імі перад выездам у Маладзечна, — скажаў пасля завяршэння рэпетыцыі Міхаіл Фінберг. — А першыя былі яшчэ ў тым сезоне. Кожная вобласць і Мінск вызначалі трох стэвакоў, якія будуць прадстаўляць іх на конкурсе. Пасля гэтага з канкурсантамі пачалі працаваць мы. У мяне было шмат заўваг да іх —

найперш, наконт рэпертуару. Давялося нават некалькі песень змяняць, былі зроблены аранжыроўкі. Далё-

ка не ўсе канкурсанты, зразумела, раней спявалі з аркестрам, і на рэпетыцыях даводзілася навукаць іх гэтаму.

Працэс навучання, вядома, працягваўся і на той рэпетыцыі, дзе я пабывала. Восць толькі некаторыя з заўваг маэстра: “Не забывай, што песня ў цябе — даволі працяглая, таму размяркоўвай свае сілы, каб іх хапіла да фіналу”, “Ты спяваеш добра, але ж у музыцы ёсць метр і рытм. Мы, канешне, падхопім цябе ў любой “імправізацыі”, але і ты да аркестра прыслухоўвайся!”

— Яны малайцы! — падвёў вынік Міхаіл Якаўлевіч, калі канкурсанты разышліся. — Уважліва, зацікаўлена ставяцца і да працы, і, шырэй, да беларускай песні. Прыязджаюць на рэпетыцыі за свой кошт, ловяць кожнае слова, прагнуць новых ведаў і ўменняў. Папярэдняя падрыхтоўка ў ўсіх розная, і гэта адчуваецца. Але конкурс, лічу, пойдзе на карысць кожнаму, незалежна ад колькасці атрыманых балаў.

А ўсім нам пойдзе на карысць адкрыццё новых імёнаў, новых песень і новага прачытання вядомых, што і дорыць гэты фестываль.

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Пятра ОВАДА**

Успаміны артыстаў “Песняроў” розных гадоў пра песенны рэпертуар калектыву чытайце на стар. 8 — 9.

Анатоль КАШАПАРАЎ, заслужаны артыст Беларусі, вакаліст, лірнік "Песняроў" у 1971 — 1989 гг.:

"Песні нагадваюць пра Беларусь"

— Асабіста мне з песень пачатку 1970-х запамініліся "Ожидание" (яе клавір захоўваецца ў Марыны Мулявінай. — С.Т.) на верш ленинградскага паэта Сямёна Кіранова і "Две сестры" на словы кіёўскага паэта Юрыя Рыбчынскага, што напісаў знакамты "Крик птицы". Пасля "Две сестры" неаднаразова рабілі наноў самі "Песняры", скажам, у 1990-х. Мо хто і памятае яе першапачатковыя словы, скажам, вось з гэтага куплета: "В деревню вернулся один из двоих. / К единственной в мире вернулся жених. / У Эльбы реки, скоронивши войну, / Своей долгожданной прикнес он вену..." (Першапачатковай, паколькі ў 1990-х канцоўка куплета змянілася: зніклі два апошняе радкі, адпаведна, змясціўся тэкст, а напрыканцы з'явілася двурядкоўе. — С.Т.).

Увогуле, шмат песень пачатку 1970-х, якія выконвалі менавіта на канцэртах, цяпер забытыя. Тады лічылася, маўляў, народ не прымае, не разумее... А шкада: былі вельмі добрыя работы!

Вядома, запамініліся мне і гастролі ў Злучаных Штатах. Скажам, "Крик птицы" у тат сляваў па-англійску ў на-

Людміла ІСУПАВА, вакалістка, флейтыстка "Песняроў" у 1975 — 1979 гг.:

"Чырвоная сукенка для..."

— Уладзімір Георгіевіч ведаў пра мяне і пра маю музычную адоранасць па працы ў "Верасях", таму на першым прастаноўванні ў жніўні 1975-га ў мяне дома папрасіў паслухаць колькі маіх кампазіцый, упадабаных ім. Асабліва ўвагу звярнуў на "Збіраю шлохі" ("Шлюкаю цябе") на верш акцёра-каласаўца Пятра Ламана. Яе, між рэзультывамі, мы рыхтавалі з Мулявіным да прэм'еры, дапрацоўвалі юнаскі. Будавалі планы і на такія мае творы, як "Музыка" ды "Ты думаў пра мяне" на вершы Канстанці Буйло... Карацей, усёго і не згадаю! Але ж памятаю, што першачаргова разглядалі песні на беларускай мове.

У той самы час Мулявін кідае ўсе сілы на оперу "Песня пра долю", якая рыхтавалася восем месяцаў і заняла цэлае аддзяленне, праз што скарацілася песенная частка. Таму і рэпертуар гэты не атрымліваў належнай увагі. Мянэ ж, апрача оперы, уводзяць у канцэрты: чырвоную "оперную" сукенку, па якой паазначу нават сёння, з гэтай матай шпілі.

Я з 1975-га ў ансамблі як раўнапраўны музыкант — адзіная жанчына-пясняр у яго гісторыі. А ў штаце — з 1977 года, што і сведчыць пра задуму Мулявіна адносна мяне. Мой голас і "голос" маёй флейты чутныя, напрыклад, на дыску-гіганце 1978 года, на канцэртах у "Явары і каліне", "Беловежскай пушчы", "Александрыне", у фільме "Дыск"... А пасля — зноў буйная форма: фолк-рок-кантата "Гусяроў". Дарчы, Мулявін хацеў "дапісаць" у яе сольную партыю князёўны, але для таго патрабавалася б істотная перапрацоўка пазмы Янкі Купалы і музыкі Ігара Лучанка...

Дарчы
Дык казак? Ці не казак?
Музыка да мастацкага фільма "Раскіданае гняздо" цягам доўгага часу лічылася рарытэтам. Аднак тым часам у 1990-х яна пастаянна гучала з падмоўскай Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага ў аднайменным спектаклі. Аўтар у... "Вольнасці" была песня "Я казак — не казак...". Прынамсі, тое засведчылі артысты ансамбля сярэдзіны 1990-х і канцэрты. А вось лёс яе — невядомы. А пагадзіцеся, цікава было б даведацца пра чарговую "сустрачу" у песні паззі Янкі Купалы і музыкі ды выканання Апошні пачаў аднаўляць калектыв у 1998-м. Музіц, была ўсё ж праграма песень і романсаў на вершы Купалы 1988 года. Як значнае музыканты, прынамсі, рабіліся асобныя нумары.

пісанай кірыліцай транскрыпцыі. Пераклад зрабіў слынны Язеп Семажон. Дарчы, ці магчыма даведацца пра лёс гэтага тэксту? Пад час сумесных выступленняў з "New Christy Menestrels" разам спявалі "Расцвела сирень" і "Добры вечар, дзяўчыначка". З намі тады выступала дзяўчынка Мэры. Цяпер яна ўжо дарослая жанчына...

Адна з найлепшых работ калектыву наогул і Уладзіміра Мулявіна асабіста я лічу "Песню пра долю". Мяркую, па музыцы гэта наогул самае-самае ў ягонай творчай біяграфіі, ды і ў маёй таксама. Вельмі шкадую, што не захаваліся запісы ўкраінскага ТБ: яны неаднаразова здымалі "...Долю".

Сёння ж, калі даю канцэрты, уключаю ў іх усё свае песні з тых часоў, а таксама "Белоруссию", "Александрыну", "Наши любимые" ды тое з рэпертуару ансамбля, пра што прасіць публіка. І ўсе гэтыя творы нагадваюць мне пра родную Беларусь, як і новыя кампазіцыі, паколькі не адыходжу ад традыцыі, закладзенай Мулявіным.

Уладзімір Мулявін і "Песняры". Калектыв, народжаны геніем Майстра, стаў легендарным, харызматычным, першым, шмат у чым і па сёння — непераяздзеным ансамблем, а фактычна на працягу ў айчынай музыцы і — шырэй — культуры. "Песняры" — ідэнтыфікацыйны код, па якім вылучаюць беларускае. І артысты калектыву ўнеслі свой, неаддзельны ад мулявінскага, таленавіты ўнёсак у чуд, здзейснены на Беларусі. Сёння ўдзельнікі XI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паззі ў Маладзечне праспяваюць сваё "Прысвячэнне Уладзіміру Мулявіну", а само адкрыццё форуму пройдзе пад знакам яго кампазіцый, што ўпершыню прагучалі ў выкананні таленавітых артыстаў "Песняроў". Напярэдадні 1-га верасня — 42-й гадавіны з даты афіцыйнага ўтварэння ансамбля — "К" вырашыла сягнуць у маладаследаваны пласт творчасці "Песняроў", адшукаць рэдкія запісы, вызначыць частку тых рэчаў, якія могуць прэтэндаваць на статус рарытэту, а таксама зырынуць праз час у лабараторыю песні. Хтосьці спытае: а навошта заглябляцца ў тое, што на 95% немагчыма аднавіць? Але праз тых ж успаміны артыстаў ансамбля розных гадоў, што падаём у хроналогіі, бачны кірунак пошуку, які пад кіраўніцтвам Уладзіміра Мулявіна ўвасабляўся ў песні і праграмы, стаў фундаментам з'явы "Песняроў".

У выніку стасункаў з прыхільнікамі "Песняроў" удалося сабраць сапраўды сапідную калекцыю рэдкіх канцэртных (бутлегаў), зфінных і студыйных запісаў ансамбля праз электронную і звычайную пошту. Амаль у кожнага свая гісторыя. Скажам, песня "Нарач" захавалася ў сталега фан-Уладзімір Мулявін са знакамітым "Гібсанам", які захоўваецца ў Музеі артыста ў Белдзяржфільмамоі.

на Ігара Елісейкіна, які летась, па жаль, пайшоў з жыцця. Фрагменты з канцэрта сапідную калекцыю рэдкіх канцэртных (бутлегаў), зфінных і студыйных запісаў ансамбля праз электронную і звычайную пошту. Амаль у кожнага свая гісторыя. Скажам, песня "Нарач" захавалася ў сталега фан-Уладзімір Мулявін са знакамітым "Гібсанам", які захоўваецца ў Музеі артыста ў Белдзяржфільмамоі.

на Ігара Елісейкіна, які летась, па жаль, пайшоў з жыцця. Фрагменты з канцэрта сапідную калекцыю рэдкіх канцэртных (бутлегаў), зфінных і студыйных запісаў ансамбля праз электронную і звычайную пошту. Амаль у кожнага свая гісторыя. Скажам, песня "Нарач" захавалася ў сталега фан-Уладзімір Мулявін са знакамітым "Гібсанам", які захоўваецца ў Музеі артыста ў Белдзяржфільмамоі.

Танка для майго ж выступу на Усеаюзным конкурсе артыстаў эстрады ў Ленінградзе. Запіс тады "Шулам" — "згубілі". Зноў жа "Песня пра долю"...

Дарчы, яшчэ штыры ды мулявін пашырыў першасную версію сцэнай вяселля, каб даць мяне магчымасць найбуйней вывіць талент і патэнцыял. У оперы абыграла "зборны" вобраз Жанчыны на розных этапах жыцця, адметныя па сваіх псіхалагічных свядзеннях і ў рашанні сысіцы з "Песняроў". Нані Брэгвадз сказала тады мне: патрэбен моцны прадзюсар не ў "саўкоў" разуменні гэтага слова. Музіц, тагане кі знайшоўся цяпер. Кажу пра кампазітара і паэта Сяргея Баландзіна, з якім вырнулася кружэлку "Людміла Ісупава Рарытэты". Там, сярэд дваццаці трыкаў, ёсць і згаданыя мной творы "песняроўскага" часу, і новыя работы.

З таго, у чым прымала ўдзел і што не дашло да студыі, — "Готыка святой Анны", якую Мулявін напісаў на знойдзены мной верш Максіма

Людміла Ісупава і Леанід Барткевіч у час рэпетыцыі. Другая палова 1970-х.

Валерый ДАЙНКА, заслужаны артыст Беларусі, вакаліст, альтист, аранжыроўшчык "Песняроў" у 1977 — 1992 гг.:

"Прапісаць партыю ...Дожджыка"

— Мулявін падбіраў фарбы да песні так, каб за кошт галасоў адчуваўся яскравасць. Ён спецыяльна яднаў вакалы абсалютна розныя. Скажам, я — "захаднік", спяваў у рэстаране па-англійску. Мяркую, таму ён мяне і запрасіў, каб разбачыць складзенае на той час гучанне. І я, не кажучы Мулявіну, так і бачыў на пачатку сваю задачу: зрабіць агульнае палатно вакалу крыху шыйшым і больш спакойнай. Прызнаюся, тое, чым узялі "Песняры" публіку, мне не падабалася. А па і, уваходзячы цапкам у вобраз, усё дупліска кружэлку "Людміла Ісупава Рарытэты". Там, сярэд дваццаці трыкаў, ёсць і згаданыя мной творы "песняроўскага" часу, і новыя работы.

З таго, у чым прымала ўдзел і што не дашло да студыі, — "Готыка святой Анны", якую Мулявін напісаў на знойдзены мной верш Максіма

Анатоль Кашапараў, Уладзімір Мулявін, Леанід Тышко. 1973 — 1974 гг.

"ПЕСНЯРОЎ"

Гісторыя легенды ў песнях і асобах

Першы рад — Анатоль Кашапараў, Уладзімір Мулявін, Леанід Барткевіч; другі рад — Аляксандр Дзямешка, Уладзіслаў Місевіч, Чэслаў-Віктар Паплаўскі, Уладзімір Нікалаеў; трэці рад — Валерый Дайнка і Леанід Тышко.

дем" кампазітара Віктара Разнікава, якая доўгі гады лічылася згубленай. Увогуле, 1980-ыя гады ў творчасці ансамбля пільна адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

1990-ы. "Слова Скарыны" ў Маскве. Тут цікавае выклікаюць, апрача запісу названай праграмы, абноўленыя "Заваўшчыцы", шыкоўны ўстаў, а таксама "Крыка

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

1990-ы. "Слова Скарыны" ў Маскве. Тут цікавае выклікаюць, апрача запісу названай праграмы, абноўленыя "Заваўшчыцы", шыкоўны ўстаў, а таксама "Крыка

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

1990-ы. "Слова Скарыны" ў Маскве. Тут цікавае выклікаюць, апрача запісу названай праграмы, абноўленыя "Заваўшчыцы", шыкоўны ўстаў, а таксама "Крыка

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

Валерый Дайнка, Уладзімір Мулявін, Аляксандр Дзямешка, Ігар Пеня на канцэрце праграмы "Праз усю ваіну". 1984 — 1985 г.

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

1990-ы. "Слова Скарыны" ў Маскве. Тут цікавае выклікаюць, апрача запісу названай праграмы, абноўленыя "Заваўшчыцы", шыкоўны ўстаў, а таксама "Крыка

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

1990-ы. "Слова Скарыны" ў Маскве. Тут цікавае выклікаюць, апрача запісу названай праграмы, абноўленыя "Заваўшчыцы", шыкоўны ўстаў, а таксама "Крыка

птицы" віртуоза Аляксандра Распчпына, загадкавая "Saga", што з'явілася ў рэпертуары Валерыя Дайнкі пасля адрывоў калектыва адсочвала адна з кіеўскіх прыхільніц. Менавіта на ейных касетах захаваліся, хай сабе і з хібаў гуча, нумары купалаўскай праграмы "Я нясу вам дар", канцэртыя фрагменты "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы на вершы Роберта Бёрнса, а таксама зноў жа канцэртыя версія "На ўвесь голас".

Уладзімір Ткачэнка і Барыс Бернштэйн у час канцэрта з праграмай "Я нясу вам дар", Ленінград, 1982 г.

у знакамітым: "Ружу, ружу поле, белы ручкі коле..." Фанат ансамбля дастаў запіс канцэрта з пульта, зроблены з дазволу Мулявіна ў расійскім горадзе Ліскі, у віртуальным музей ансамбля, створаным Дзмітрыем Цірохіным. Сам Уладзімір Мулявін выконвае, сярэд іншых, і песню на верш Юрыя Рыбчынскага і музыку Алега Молчана "Когда мы былі чужымі". Іншы яе запіс з вакалам мастэра — не вядомы...

Пра эксклюзівы, знойдзеныя прыхільнікамі "Песняроў", — чытайце ў наступных нумарах "Культуры".

— Я вылучыў бы "Песняроў" у шраг канцэртных груп. Пакінуць найлепшую версію сваіх песень на пласцінках, лічу, у ансамбля не атрымалася, паколькі ў студыі не выкарыстоўвалі падтрымкі залы, а таксама ў сувязі з тым, што магчыма атрымаць гадзіны на "Мелодии" або "Мосфильме" з'яўлялася надзвычай рэдка. Біта сёння, калі ў кожнага свая студыя, можна нешта перазапісаць...

Уладзімір ТКАЧЭНКА, заслужаны артыст Беларусі, гітарыст, скрыпач, аранжыроўшчык "Песняроў" у 1978 — 1985 гг.:

"Сола гучала ва ўнісон"

Найбольш "зладжаным" у плане запусці з'яўляецца альбом "Праз усю ваіну". Я рабіў для яго рэчы чатыры, але "Песняры" былі калектывам настолькі блізкіх па духу людзей, што ў многіх работах цяжка вызначыць дакладнага аранжыроўшчыка: кожны ўносіў сваё. Прыносілася ідэя, яна імгненна дапрацоўвалася, і кожны дадаваў уласную

"Нібыта апынуліся ў ваенным часе..."

...Працуючы над ваеннай праграмай, мы ўсе нібыта акнуліся ў той час, адчушы сабе сапдатамі ваіны. Паміж намі і ваенным пакаленнем усталявалася нейкая ўнутраная сувязь, якая і дапамагала нам глыбей зразумець гэтых людзей, што перажылі такія выпрабаванні. Хацелася нават у дробязь быць бліжэй да іх... На сцене, да прыкладу, пры выкарыстанні лазера спатрабіўся дым. Тут жа з'явілася электралітца, на яе перад канцэртам высіпаўся атрутны хлорыст амоній, і награвачыся, яна дыміла, як належыць, адцяняючы дымам лазерыя прамень. Пітачка чамусьці, як правіла, аказвалася зусім блізка да бас-гітарнай калонкі, і першыя аблокі дыму даставалі мяне. Гэтая атрута не дазваляла не толькі спяваць, але і ўдыхаць, і я здзіўляўся саістам, што цярпіла выносілі тое. Ад гэтага змогу акіпіліся кантакты на тымблеры ў маёй гітары, даводзілася яе перыядычна адкрываць ды чысціць. Зрэшты, ніхто і не "ўзнікаў": ваіна ёсць ваіна!..

дэталі. А найлепшы той альбом, відаць, таму, што мы былі падрыцкаваны да яго запісу, ды і Мулявін прапрацаваў канцэрт "Вясельных жабракоў" Ігара Паліводы, адносна мяне, а вось першая мая работа ў ансамблі — вакал у калектыва — дасканалы, а вось музычныя фрагменты — правальныя. Каб пазбегнуць падобнага, Мулявін яшчэ на пачатку існавання "Песняроў" устаўляў у песні вакалісты, загада падрыцкаваны аркестравы кавалак, а вось сола гучала рэдка, хіба Валіяцкіна Бадзьярова з тых часоў згадаю. А з часам падобнае тактыка стала элемантам стылю "Песняроў". Што да мяне, заўжды правдываў уласныя сола, вяршыняй жа выканання, як кажуць у клубе гітарыстаў, стаў фрагмент "Зачараванні", напісаны Валерыем Дайнкам, які ён выконвае ва ўнісон з гітарай.

Увогуле, задумвалася нямала песень, што рабіліся, але так і не трапілі ў рэпертуар, паколькі было надта шмат ідэй: не паступешы завяршыць адну, распачыналі разлізоўваць іншую. Магу тут правесці аналогію паміж "Песнярамі" і "Бітлз": у іх ёсць накіды на дваццаці секунд, а развіўшы іх, дадаўшы яшчэ колькі твораў, мо атрымацца паўнаватрацасны альбом. Аднак у "Бітлз" была магчымасць зафіксаваць праекты, а ў "Песняроў", на жаль, не...

І яшчэ. Хаць перадаць прытаненне і падзякаваць усім, хто наведваў канцэрты "Песняроў" у тых гады.

Уладзімір Ткачэнка і Барыс Бернштэйн у час канцэрта з праграмай "Я нясу вам дар", Ленінград, 1982 г.

У сталічным Палацы мастацтва экспануецца цікавы праект — III Міжнародны біенале акварэлі пад назвай “Вада + Фарба”, у якім прымаюць удзел творцы з Беларусі, Літвы, Латвіі, Расіі, Украіны, Славакіі, Італіі, Ірландыі, Нарвегіі, Даніі.

Мэта вернісажу — безумоўна, “рэпрэзентаваць”, параўнаць-суаднесці найноўшыя дасягненні найлепшых беларускіх акварэлістаў з “напрацоўкамі” іх калег з шэрагу еўрапейскіх краін. У рэшце рэшт, “пераканаць” уважлівага гледача — аматара прыгожага — у тым, што сённяшняя акварэль з’яўляецца цалкам самастойным, самадастатковым відам мастацтва, які нічым не саступае, напрыклад, грунтоўнаму алейнаму жывапісу.

Мне ж падаецца: такая “жывучасць” акварэлі, перш за ўсё, у яе “мабільнасці”, “тэхналагічна-традыцыйнай” сувязі з навакольным асяроддзем, і, не ў апошнюю чаргу, — з найтонкімі чалавечымі

Л.Яргусова-Відарэна. “Jaspers’s apple”.

М.Ляўковіч. “Загадкавая шляхцянка”.

“Паветранасць” вады і фарбы

“Мабільнасць” і эмоцыі на трэцім біенале

Я.Налевайка. “Вандроўка”.

думкамі і эмоцыямі. Тут нельга працягла, трывала нешта “вымучваць”, штучна “высмоктаваць з пальца”, бо галоўнае, усё ж такі, свежасць уражанняў, “паветранасць”, мімалётнасць, карачай кажучы, “impression”!

І яшчэ. Акварэль — вельмі рамантызаваны від мастацтва, у якім больш за ўсё, мабыць, крамае чыстае, прарыстае, “вясёлкавае” гучанне — пералівы фарбаў, якія адбываюцца, праламляюцца заўжды праз аркуш паперы!

Павінен сказаць, што беларусы ў гэтым акварэльным калейдаскопе разнапланавых мастацкіх накірункаў, плыняў ды пошукаў нічым не саступаюць найлепшым замежным майстрам, а ў шэрагу выпадкаў нават “пераважаюць” іх

А.Фёдараў. “Finita la commedia?”.

ніюса Налевайкі з Літвы. Надта тонка і шэпла, элегічна-музыкальна, праз лакальны, гучны колер у абстрактна-стылізаваных формах удаецца адлюстроўваць родны край кагорце мастакоў з Латвіі, сярод іх работ нельга не адзначыць “Вясну” Лаймы Балодэ, “Мой дом” Ілэз Прайсы, дыптых “Каля мора” Яніса Спальвіньяша.

Акварэльныя “накцюрны” творцаў з Украіны і Расіі вылучаюцца эпічнай разняволенасцю, нястрымным фарбавым суквеццем, дакладна-рэалістычнай распрацоўкай дэталей, ім менш уласцівы фармальны пошук. Затое здольнасць візуальна бачыць-прыкмятаць паўсюдна дасканаласць прыродных, натуральных абрысаў і выяў ды іх ка-

ларыстычную цэласнасць — сапраўды феноменальныя! Менавіта пра гэта сведчаць цыклы “садавіна-агароднінных” “Нацюрморту для Мікалая Іванавіча” расіянки Алены Базанавай або раскошных пайднёвых “Кветак” Васіля Панкратова з Украіны. Каля іх падоўгу затрымліваюцца наведвальнікі выстаўкі...

Звяртаюць на сябе ўвагу таксама змястоўныя, друідска-містычныя творы ірландскага акварэліста Джона Кітынга — дыптых “Лес”, “Кветкі Люшан” італьянца Джузэпэ Аціні, з начным, вільготным узбярэжжам, поўным душэўнага суму па каханцы, экспрэсіўная вытанчанасць “Дрэва” нарвежца Гро Фіна...

Александр РУНЕЦ

Для чаго ж патрэбна прастора?

На прыступках гісторыі і сучаснасці

Цяпер, калі жанр лірычнага пейзажа ўпэўнена пераважае над іншымі, нават крыху незвычайна выглядае выстаўка Святаслава Федарэнкі, якую паказвае Светлагорская карцінная галерэя “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава.

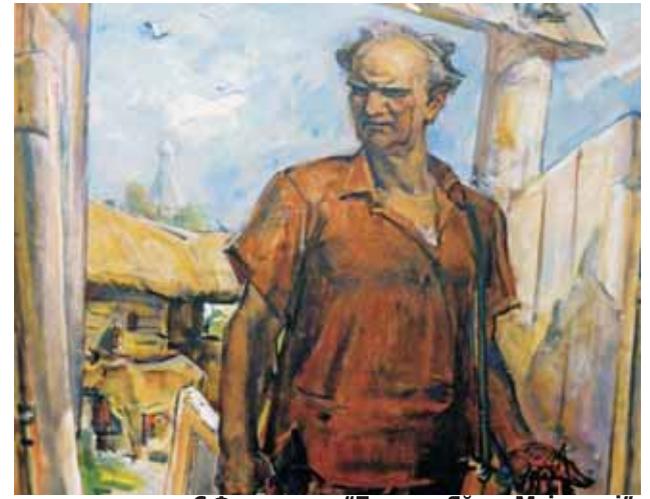
Зрэшты, і ён трыма карцінамі (“Па родных мясцінах”, “Разліў Прыпяці” і “Над Прыпяццю”) нібыта між іншым даказаў, што пры жаданні мог бы з поспехам далучыцца да пейзажнага жывапісу талентам рэаліста.

Але ўжо нават адзін з прыганданых намі твораў (дарэчы, самы прасторавы) спатрэбіўся мастаку толькі для таго, каб маляўнічай прыгажосцю нагадаць тое, за што змагаюцца героі фігураўнай карціны, размешчанай побач і названай лаканічна: “Салдаты Чарнобыля”. Гледзячы на яе, зноў пераконваешся, што вялікія па фармаце “шматлюдныя” палотны гэтага мастака вызначаюцца маштабнасцю задум і прасторавым увасабленнем. Ён піша не толькі тое, што выяўляе візуальна, але і час, у якім усё адбываецца. Вось і ў гэтым творы — пераканаўчае сутыкненне ракурсаў, трывожная фрагментарнасць і нейкая духоўная цэласнасць каларыту, рухаў, позіркаў... Усё ад праўды, ад трагічнай рэальнасці. Нават наіўны марлевы рэспіратор на адным з герояў. Але Святаславу Федарэнку мала гэтага. Ён імкнецца да дакументальнага сведчання часу. І вельмі натуральна пашырае фраг-

ментарнасць і строга дакументальнасць, што нагадвае кадры кінахронікі. Зрэшты, мастак і зрокжава не хавае гэтага. Яму мала напісаць Еўфрасінію Полацкую. Ён сюжэтна далучае яе да рэаліі таго часовага асяроддзя. Ітак жа піша Янку Купалу, нібыта ілюструючы яго радкі: “Партызаны, партызаны, беларускія сыны...”. Класічна глядзіцца карціна “Хросны шлях народа”.

Пасля знаёмства з такімі дынамічнымі ў сваёй пластыцы карцінамі не здзіўляешся мноству сапраўды цікавых, прасякнутых глыбокім псіхалагізмам партрэтных вобразаў. Гэта “Смуга”, “На талля Філіцыянаўна”, “Жанна”, “Гануля”, “Сідаровіч”, “Іванова” і шэраг партрэтаў мастакоў...

За мастака заўжды лепш за ўсё гавораць яго карціны. І ўсё ж не лішнім было пачуць словы самога Святаслава Мікалаевіча. “Сродкамі метафарычнасці і мантажу, усёй вобразнасцю, уласцівай жывапісу, я імкнуся перадаць тэмы мінуўшчыны і сучаснасці. Творца не можа заставацца абыякавым да таго, што хвалюе ўсіх, да трывогі і надзей Радзімы”.

С.Федарэнка. “Партрэт Яўсея Маісеенкі”.

ментарнасць у карціне “XX стагоддзе. Салдаты міру” фотаздымкамі, адлюстраваннем вокладкі “Бібліі”.

Святаслаў Федарэнка кожным сваім творам незвычайнай выстаўкі сцвярджае, што імкнецца быць летапісцам часу. Вось чаму і хочацца сціхана пастаяць ля карціны, якая так і называецца: “На прыступках гісторыі”. Зноў фрагментарная імклівасць пра-

Менавіта да падобнага ўсведамлення заахочваў сына вядомага беларускі мастак Мікалай Федарэнка. Гэтану вучылі Святаслава ў маскоўскай сярэдняй Мастацкай школе імя В.Сурыкава, а потым у Тэатральна-мастацкім інстытуце выдатнага настаўніка У. Сухаверхаў, А.Казлоўскі, П.Крохалеў.

Ізяслаў КАТЛЯРЮ
Светлагорск

У Бабруйску прайшоў IX Міжнародны пленэр па кераміцы. Цягам 22 дзён тут працавалі 23 мастакі-керамісты з розных краін, пераважна маладых творцы, але з вопытам, тыя, хто ўступіў у мастацкія саюзы сваіх краін.

Таксама ў пленэры ўдзельнічалі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Віцебскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Пятра Машэрава. Акрамя гэтага, на пленэр былі запрошаны

Фіеста ў “Коле агню”

ны студэнты з замежжа: з Львоўскай, Латвійскай, Літоўскай, Сафійскай акадэміі мастацтваў, Санкт-Пецярбургскай мастацка-прамысловай акадэміі імя В. Мухінай.

У пленэры прымалі ўдзел вядомы беларускі мастак Анатоль Концуб, член Малдаўскага саюза мастакоў Святлана Шугжда, асістэнт прафесара з Анталіі (Турцыя) — Кемаль Цігголь... Але самым галоўным настаўнікам для ўсіх удзельнікаў пленэру быў, канешне ж, Валерый Калтыгін. Праз ягоныя вопыт, талент, май-

стэрства прайшла кожная творчая работа. Аднаму ён даваў парад па кампазіцыі, іншаму — менавіта па тэхналагічным працэсе...

Пленэр праходзіў у палявых умовах, па-за горадам. Гэта значыць, што мастакі самі складалі печы для абпалу, якія павінны былі вытрымаць тэмпературу больш за 1000 °С, рыхтавалі матэрыялы і дровы для працы, арганізавалі свае рабочыя месцы.

За тры тыдні ўдзельнікі стварылі вялікую колькасць работ сучаснай керамікі высокага ўзроўню, большасць з якіх цяпер дэманструюцца на выстаўцы “Кола агню” па выніках пленэру ў Бабруйскім мастацкім музеі Г.Г. Паплаўскага.

Штогадовы пленэр, які ладзіцца ў Бабруйску, з’яўляецца адной з рэдкіх магчымасцей для мастака паказаць сябе ў творчасці, у канкрэтным працоўным асяроддзі, сцвердзіць сябе як майстра сярод калег, мастацтвазнаўцаў і гледачоў. Творчы ўзровень бабруйскіх сустрэч даволі значны. Наогул, пленэр “Арт-жыраль” — гэта свята, фіеста, відовішчы айчынных перформанс керамікі, эксклюзіў, адзіная, асабліва, унікальная ў сваім родзе з’ява ў Беларусі, і не толькі ў ёй.

Святлана СТРОГІНА,
намеснік дырэктара
Магілёўскага абласнога
мастацкага музея імя
П.В.Масленікава
На здымку: пад час пленэру.

“Не нашкодзь!” — вядомы запавет урача як ніхто ў сваёй практыцы разуменне рэстаўратары. І ўсё ж пры ўсёй далікатнасці ў даследаванні архітэктурнага шэдэўра, пры неаспрэчным прафесіяналізме, захавальнікі даўніны раз-пораз чуюць нараканні на недакладнасці пад час правядзення аднаўленчых работ. Каб звесці дадзеныя памылкі да мінімуму, усё часцей звяртаюцца да метаду наземнага лазернага сканіравання і 3D-мадэлявання копіі неабходнага аб’екта. Ці знойдзе дадзеная тэхналогія распаўсюджанне ў практыцы аховы нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны?

Сапраўды, тэхналогія перспектыўная. Але ці будзе яна запатрабавана ў айчынных будаўнікоў, архітэктараў, праекціроўчыкаў, рэстаўратараў? Ва ўпраўленні па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Беларусі мяркуюць, што гэта вельмі цікавы падыход да рэстаўрацыі, таму і хацелася б мець дадзеную тэхналогію ў краіне. Але зразумела, што ўсё гэта найперш трэба пралічыць, дадаюць у Міністэрстве. Калі сістэма сканіравання будзе выгадная, дасць прыбытак, адпаведныя прадпрыемствы адразу возьмуць яе на ўзбраенне.

Балазе, тэма лазернага сканіравання культурнай спадчыны на слыху ў спецыялістаў, якія непасрэдна занятыя гэтай справай. Толькі вось новая тэхналогія ў замежжы каштуе вельмі значных грошай. Ці ёсць у Беларусі магчымасці адаптаваць ноў-хаў да айчынных рэалій? Бо толькі ў гэтым выпадку яно зможа ўкараніцца ў паўсядзённасць нашых рэстаўратараў.

Праекціроўчыкі нярэдка сутыкаюцца і з праблемай, як увогуле распачаць працу з гмахам, каб зафіксаваць яго памеры. Прынамсі, галоўны архітэктар праектаў “Мінскпраект” Дзмітрый Бубноўскі згадвае шмат сітуацый, калі да гістарычнага помніка падступіцца было нельга, не кажучы аб тым, каб абнесці яго рыштываннямі: “А паглядзіце на касцёл у Будславе. Гэта — аб’ект экстракласа, які неабходна рэканструяваць. Але ад зямлі да вярхушкі крыжа ён мае каля 50 метраў. Вось табе і праблема — як дакладна замерыць такі гмах...”

З калегам згодны намеснік дырэктара Праектнага рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Праектрэстаўрацыя” Іван Маісеенка: “Сапраўды, падчас вельмі складана і дорага ўзводзіць рыштыванні, заказваць аўтавышы для правядзення вымяральных работ. Мяркуючы па выказваннях замежных праекціроўчыкаў, лазернае сканіраванне дазваляе праводзіць не-

два дні! Найлепшы прыклад, колькі было эканомлена часу і чалавечых высілкаў...”

Канешне, асноўны фронт работ прыходзіцца на апрацоўку пры дапамозе спецыяльнага камп’ютарнага забеспячэння гэтага воблака кропак, каб з мноства метак паўстала копія будынка. У выніку, упэўнены суразмоўца, спецыяліст атрымлівае ўніверсальны 3D-пашпарт, з дапамогай яго можа дакладна разлічыць план рэстаўрацыі. Прыкладам, падлічыць плошчу паверхняў, што дапамагае хутка і дакладна падсумаваць неабходную колькасць матэрыялаў і тэрмін работ, выявіць дэфекты будаўніцтва, вызначыць магчымыя дэфармацыі, адсачыць захаванне гістарычнага аблічча помніка.

3D-вопіс дапамагае аналізаваць ход рэстаўрацыйных работ і прагназаваць, які той ці іншы варыянт пацягне за сабой вынік. “Прынамсі, пад час рэстаўрацыі Мірскага замка адбылося вымяшчэнне грунтоў перад самім

ных зноў, незалежна ад змены выніковай задачы ці фрагмента даследавання.

— Магчымасці лазернай тэхналогіі невычэрпныя, і пры разумным падыходзе яе выкарыстанне, дарэчы, можа выходзіць далёка за межы толькі праектных работ, — упэўнены Арцём Машурын. — Прынамсі, можна адсканіраваць інтэр’еры таго ж Мірскага ці Нясвіжскага замкаў, у спецыяльнай праграме аб’яднаць файлы, затым стварыць адмысловыя відэаролікі для выкарыстання іх на турыстычных сайтах для рэкламы аб’екта ці нават правядзення віртуальных экскурсій. Зрэшты, яны маглі б прынесці музейным комплексам дадатковыя грошы ў выглядзе платных паслуг...

Суразмоўца дадаў, што падобныя відэаролікі ўжо выкарыстоўваюць у Трацякоўскай галерэі ў Маскве: лічбавыя “экскурсаводы” замяняюць замежным турыстам звычайных гідаў. Ды прыгадаў, што адсканіраванымі мадэлямі гістарычных выбітнасцей актыўна карыстаюцца замежныя кінастудыі...

— Пры неабходнасці на базе нашых сканаў спецыялісты могуць змадэляваць меркаваны выгляд замка ці замчышча, ад якога ў рэальнасці засталіся руіны. Возьмем Навагрудскі замак: у лічбавую мадэль трапяць і тыя валуны, што ляжаць побач. Праграма выдаць варыянты, дзе дакладна яны маглі размяшчацца першапачаткова. Чым не дадатковы экспанат для мясцовага краязнаўчага музея або дапамога ў даследчай справе навукоўца? — зазначае Арцём Машурын.

Лічбавы заказнік памяці

Усяго за некалькі гадоў наземнае лазернае сканіраванне прыняло сапраўды ўражальныя маштабы. Прынамсі, у Стамбуле зараз скануюць... амаль увесь гістарычны цэнтр. І пакуль 3D-копія 400 кіламетраў вуліц не будзе атрымана, у горадзе забаронена весці любое будаўніцтва. Такім чынам краіна імкнецца стварыць дакладны пашпарт тэрыторыі, што ўваходзіць у Спіс сусветнай спадчыны UNESCO.

У Мінску таксама адбываецца маштабная рэканструкцыя калыска горада. Магчыма, стварэнне лічбавай мадэлі не толькі дало б дакладнае вымярэнне мінулага, але і закінула масток у будучае, бо менавіта з дапамогай аб’ёмнай копіі ў любы момант можна адсачыць этапы будаўнічых работ, выверыць дакладнасць працы рэстаўратараў, а самім спецыялістам пазбегнуць нараканняў, маўляў, недакладна аднавілі фасад ці змянілі гістарычны выгляд унікальнага будынка...

Між іншым, у Міністэрстве культуры поўным ходам ідзе праграма па стварэнні лічбавых баз даных аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. На сённяшні дзень асабліва актуальнай з’яўляецца мадэрнізацыя гэтай базы, каб па завяршэнні яна адпавядала патрабаванням сучасных тэхналогій, а ўсе зацікаўленыя маглі б мець шырокі доступ да яе праз Інтэрнэт.

Стварэнне 3D-пашпарту помнікаў архітэктуры — сапраўды неабходная і запатрабаваная справа, вынікі якой дакладна выкарыстаюць навукоўцы, даследчыкі, архітэктары, рэстаўратары і нават турысты з усяго свету. Але, зноў жа з-за недахопу адпаведнай інфармацыі, зацікаўленыя бакі ідуць, на жаль, паралельнымі сцежкамі... А карысць для краіны — відавочная.

Настасся ПАНКРАТАВА

“Сканіраваць” замак за секунду

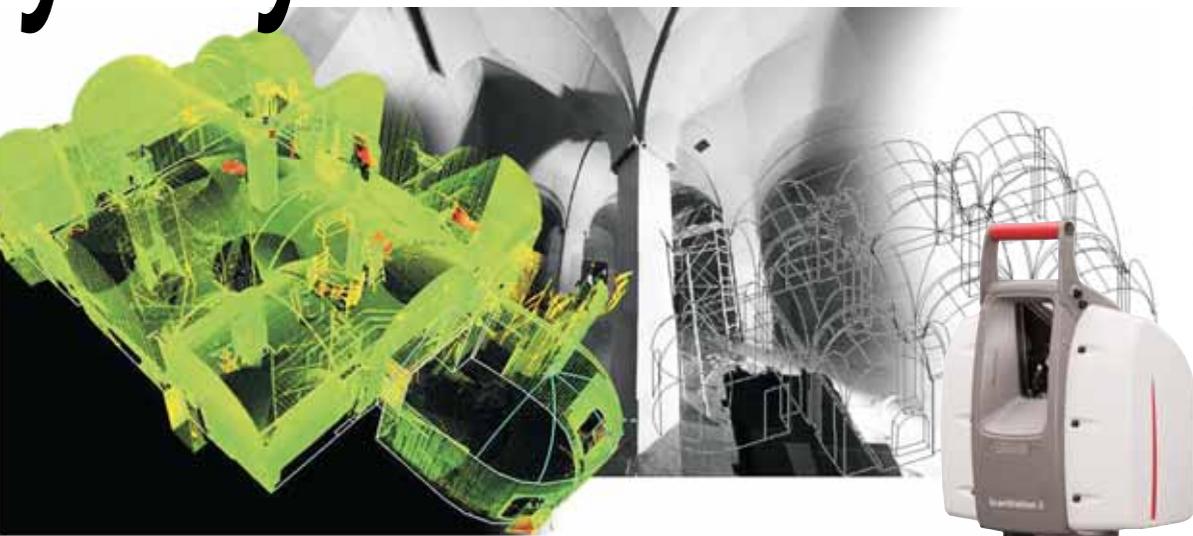
Айчыннае праламленне сусветнага рэстаўрацыйнага ноў-хаў

Лазернае выйсце са “сляпой” зоны

З сярэдзіны 2000-х гадоў планету ахапіў сапраўдны бум лазернага сканіравання аб’ектаў сусветнай спадчыны. Так, пад лічбавыя промні патрапілі знакаміты Стоўнхэндж і легендарная гара ў Паўднёвай Дакоце з 18-метровымі выявамі, не засталіся ў баку ад ноў-хаў Пізанская вежа і Луўр, 3D-двайнікамі могуць пахваліцца некропаль XVIII стагоддзя Аляксандра-Неўскай лаўры ў Санкт-Пецярбургу, а таксама шматлікія скульптуры Летняга саду і Царскага с’яла.

Такое захапленне лазернымі тэхналогіямі зусім не здзіўляе, бо навуковыя распрацоўкі адразу змаглі вырашыць некалькі надзвычай актуальных для рэстаўратара задач, і перш за ўсё — знайсці кампраміс у пытанні выбару метаду фіксацыі аб’екта. Справа ў тым, што для аднаўлення аблічча архітэктурнага помніка часцей за ўсё выкарыстоўваюць фотаздымкі. Але нават найсучасны апарат, зразумела, не дазваляе дакладна выверыць параметры будынка, вызначыць памеры аконных праёмаў, даследаваць, дзе размяшчаўся пэўны пакой. Застаецца папулярная форма фіксацыі архітэктуры ў выглядзе чарцяжоў. Аднак за строгімі радкамі лічбаў, замераў адлегласцяў і маштабаў губляецца неабходнае для рэстаўратара адчуванне цэласнасці помніка.

Лазернае сканіраванне аб’яднала лепшае з абедзвюх форм фіксацыі. Яно стварыла тое, аб чым раней не даводзілася і марыць: 3D-мадэлі гістарычных помнікаў даюць у разы больш за двухмерны аналаг нагляднай інфармацыі, дэманструюць з высокай ступенню дэталізацыі знешні выгляд помніка, які можна разгледзець з усіх бакоў, адразу пакінуўшы ў мінулым праблему “сляпых зон”. Пры гэтым выдаюць усе параметры, па дакладнасці нярэдка перавышаючы звычайныя чарцяжы, бо разумная машына пазбаўлена, што называецца, “чалавечага фактара”.

Гмах з воблака кропак

— На леташняй навукова-практычнай канферэнцыі “Рэканструкцыя і рэстаўрацыя будынкаў і збудаванняў: абследаванне і ўмацаванне будаўнічых канструкцый”, што прайшла другі раз у Мінску, мы прапанавалі рэстаўратарам пазнаёміцца з новым метадам інжынерна-геадэзічных вышукаў з практычнай кропкі погляду, — распавёў карэспандэнту “К” галоўны геадэзіст галаўнога разведвальнага прадпрыемства рэспублікі УП “Геасэрвіс” Аляксандр Хадаровіч. — Лазерная тэхналогія дазваляе эканоміць і час, і працазатраты, прапануючы найдакладныя лічбы ўсіх параметраў, прычым незалежна ад знешніх умоў, бо якасна сканіруе нават пры недастатковым асвятленні або ў цемры. Апошняе, пагадзіцеся, немалы плюс пад час правядзення работ на паўруйнаваных аб’ектах.

Тая дакладнасць заключана ў прынцыпе работы прыбораў. “З хуткасцю 50 тысяч вымярэнняў у секунду лазер адлічбоўвае міліметр за міліметрам, прысвойваючы кожнаму з іх кропку з трохмернымі каардынатамі. У выніку спецыяліст атрымлівае воблака кропак (на адносна невялікім участку іх больш за мільён), — дэталізуе начальнік аддзела інжынерна-геадэзічных вышукаў Арцём Машурын.

абходныя вылічэнні без выкарыстання такіх дадатковых механізмаў, што ў сваю чаргу дазваляе значна спрасціць сам працэс правядзення вымярэнняў і, адпаведна, скарачае тэрмін падрыхтоўчых работ”.

Вымалёўваюцца цудоўныя перспектывы, але... пакуль на словах. Прадстаўнікі праектных арганізацый у адзін голас кажуць, што хочучь на свае вочы пабачыць канкрэтныя лічбы, прынамсі, колькі будуць каштаваць праектна-вышуковыя работы з выкарыстаннем высакаякаснай, але і дастаткова дарагой апаратуры, каб параўнаць са звыклым каштарысам. Слушна заўвага, бо інакш нельга прааналізаваць якасць тэхналогіі і выявіць яе мэтазгоднасць.

Два дні на будаўніцтва

Аляксандр Хадаровіч прызнае праблему, аднак зазначае, што з боку распрацоўшчыкаў гучалі прапановы заняцца, так бы мовіць, паказальным аб’ектам, але пакуль далей за словы аб гатоўнасці да супрацоўніцтва з боку рэстаўратараў справа не даходзіла. І ўсё ж геадэзістам ёсць што прапанаваць архітэктарам і праекціроўчыкам для разважання. Прыкладам, спецыялісты “Геасэрвісу” стварылі трохмерную мадэль Сафійскага сабора ў Полацку. На палявыя работы, пад час якіх быў цалкам адсканіраваны велічны помнік архітэктуры XI стагоддзя, пайшло ўсяго

аб’ектам. Тую зямлю прыбралі, з-за гэтага ўзнікла верагоднасць нахілу фасадаў. Мы адлічвалі мury некалькі разоў з перапынкам у месяц, а потым наклалі адзін скан на другі. У гэтым выпадку праграма сама сігналізуе, куды якая кропка за гэты тэрмін “з’ехала”. Такім чынам па датах сканіравання і па адлегласцях можна прааналізаваць, як павядае сябе аднаўляемы помнік у бліжэйшы час”, — дадае Аляксандр Валянцінавіч.

І канешне ж, лічбавая праграма дазваляе працаваць на адлегласці, імгненна прадастаўляючы праз Інтэрнэт у праектныя майстэрні аб’ёмную мадэль. Аднак у гэтым выпадку распрацоўшчыкі неспадзявана сутыкнуліся... з элементарным няведаннем пэўнымі спецыялістамі 3D-мадэлявання. Па словах Аляксандра Хадаровіча, невалоданне базавымі для XXI стагоддзя камп’ютарнымі праграмамі, на жаль, прыводзіць да адмовы ад выкарыстання перадавых тэхналогій...

Экскурсія праз віртуальнасць

Аднойчы створаны 3D-пашпарт будынка дазваляе па меры неабходнасці звяртацца да атрыманых да-

Он-лайн-канферэнцыя: ад навацыі да інавацыі

У Інфацэнтры “Культура-інфа” прайшла шостая па ліку он-лайн-канферэнцыя. Яна была прысвечана інавацыйнай дзейнасці ў сферы культуры. Мы зноў вярнуліся да абмеркавання тэмы практычных тэхналогій, што была ўзнята ў колішняй “он-лайнвай” публікацыі “Сённяшня ідэя, “пралангіраваная” ў заўтра” (гл. “К” № 19 за 2011 г.). І зрабілі гэта невыпадкова. Чым адрозніваецца складанне і рэалізацыя сацыяльна-культурнага праекта ад штодзённай планавай дзейнасці аддзела культуры, якое месца ў яго штатным раскладзе адводзіцца сёння маркетологу, якім павінен быць фандрайзінг на сяле, як навацыю пераўтварыць у інавацыю? Гэтыя і многія іншыя пытанні, наўпрост звязаныя з крэатыўнай дзейнасцю па наладжванні дзяржаўна-прыватных стасункаў, па-ранейшаму застаюцца калі не адкрытымі, дык надзвычай актуальнымі. І адказы на іх пэўныя супрацоўнікі клубных, бібліятэчных і музейных устаноў толькі “намацаваюць”. Якраз тая сітуацыя, калі ісціна пачынае прыадкрывацца пры дапамозе “он-лайнвага “мазгавога штурму”.

У канферэнцыі ўдзельнічалі прарэктар па інавацыйнай дзейнасці і мастацкай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кандыдат мастацтвазнаўства Канстанцін РЭМІШЭУСКІ, начальнік аддзела культуры Баранавіцкага райвыканкама Сяргей СЕДАЧ, дырэктар Арганізацыйна-метадычнага цэнтру культуры аддзела культуры Мазырскага райвыканкама Валерыі ЧАРАНКОУСКІ, загадчык Кіраўскай сельскай бібліятэкі Віцебскага раёна Вольга ПАЛУНЧАНКА, дырэктар Гудзевіцкага дзяржаўнага літаратурна-краязнаўчага музея аддзела культуры Мастоўскага райвыканкама Кацярына БАСІНСКАЯ, начальнік аддзела культуры Шклоўскага райвыканкама Галіна ВАЛОЗІНА.

Adm:

— Вітаем удзельнікаў канферэнцыі! На сённяшняй “камп’ютарнай” сувязі — вельмі цікавы склад суразмоўцаў. Кожны з вас у дадзенай праблематыцы, несумненна, з тэрэтыка пакрысе ператвараецца ў практыка. Праўда, вопыт, запас ведаў і шлях да крэатыўу ў кожнага — розны. Таму любое меркаванне для нас каштоўнае і вартае ўсебаковага абмеркавання. Першае пытанне — наступнае: ці ёсць перашкоды, на ваш погляд, развіццю праектнай сацыяльна-культурнай дзейнасці?

Palunchanka:

— Усім добры дзень! Мяркую, калі існуе моцнае жаданне штосьці зрабіць, недахоп сродкаў, безумоўна, — праблема, але гэта не азначае, што яе нельга вырашыць. Увогуле, я лічу (можа, памыляюся), нельга распачынаць новы праект з наўмыснай маштабнасцю: гэта абавязкова прывядзе да вялікіх фінансавых выдаткаў, і невядома, апраўдаюцца яны ці не. А больш сціплага распачата справа можа даць станоўчы вынік і нават прыцягнуць спонсараў — трэба іх толькі пераканаць на справе ва ўласных намерах, бо сёння ніхто не захава ўклад даць грошы ў невядомасць.

Remisheuski:

— Добры дзень усім удзельнікам канферэнцыі! Мне асабіста вельмі цікава пачуць стаўленне кожнага да інавацыйнай і праектнай дзейнасці ў сферы культуры... Цалкам пагаджаюся з творчай пазіцыяй загадчыцы Кіраўскай сельскай бібліятэкі. Калі кіраўнік нейкай установы культуры, гарадской ці сельскай, апраўдвае сваю бяздзейнасць недахопам грошавых рэсурсаў, гэта таксама ярка акрэслена — але і вельмі спецыфічная — маркетынгавая пазіцыя.

Charankouski:

— Усім вітаю! Несумненна, развіццё ўстаноў культуры патрабуе пераўтварэнняў, бо становіцца мэтазгодным уключэнне ў традыцыйную вертыкаль кіравання менавіта праектнага складніка. А пад пераўтварэннямі маю на ўвазе новы стыль кіраўніцтва і якасныя змены ў існуючай падрыхтоўцы персаналу.

Sedach:

— Усім добры дзень! Лічу, што ніякіх перашкод тут няма. Проста неабходна праўляць больш ініцыятывы і зацікаўленасці.

Basinskaja:

— Таксама вітаю ўсіх удзельнікаў нашай сустрэчы! Для раённых музеяў перашкода гэтага — у адсутнасці інфармацыі аб магчымасці ўдзелу ў буйных праектах. Ды і ажыццяўленне іх сваімі сіламі немагчымае з-за адсутнасці спецыялістаў, з-за таго, што вельмі малыя музейныя штаты (да прыкладу, у нашым музеі — дырэктар, старшы навуковы супрацоўнік, галоўны захавальнік фондаў

Remisheuski:

— Прывяду свой прыклад і я. У 2008 годзе некалькі супрацоўнікаў універсітэцкай бібліятэкі правялі ініцыятыву і скантактаваліся з Пасольскім фондам Урада ЗША па захаванні культурнай спадчыны. У выніку ўніверсітэт атрымаў грант на рэалізацыю фальклорна-этнаграфічнага праекта. Вынікам яго сталі шэраг відэафільмаў і спроба стварэння мультымедычнага атласа распаўсюджвання тых або іншых беларускіх фальклорна-этнаграфічных форм з адпаведнай графічнай і тэкставай інфармацыяй... Я асабіста ўключыўся ў праект напрыканцы 2009-га. На апошнім этапе ў супрацоўніцтве з інстытутамі Акадэміі навук, у прыватнасці — з Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, а таксама Інстытутам мовы і літаратуры, нам удалося падключыць да справы выдатную даследчыцу Алену Боганеву, якая правяла комплекс адпаведных даследаванняў і падрыхтавала ўнікальную кнігу “Беларуская “народная біблія” ў сучасных запісах”, выдадзеную БДУКІМ у снежні 2010 года.

Adm:

— Канстанцін Ігаравіч, вернемся да першага пытання. Наколькі цяжка ўстанове культуры атрымаць грант?

на маю думку, вельмі важны момант назапашвання інфармацыі, паступовага пашырэння культуралагічнага і мастацтвазнаўчага мыслення. Значыць, работнік культуры павінен мець здольнасць да саманавучання. Толькі тады можна размаўляць з грантадаўцам на роўных. Так, мы выпускаем спрактыкаваных, як я лічу, спецыялістаў. Але не ўсе яны, на жаль, застаюцца ў прафесіі.

Adm:

— І гэта, бадай, праблема з праблема... Мы да яе будзем пастаянна вяртацца. Сёння спрабуем гаварыць пра новы стыль кіравання. Хто тут абавязаны “рабіць надвор’е”? Якім павінен быць маркетолог у дзеянні ў раённым аддзеле культуры?

Remisheuski:

— Чалавекам, які разумее, што функцыі ўстановы культуры на месцах за апошнія 20 — 25 гадоў найноўшай гісторыі Беларусі істотна змяніліся. Мы жывём у эпоху, якая цалкам выключае інфармацыйны вакуум, у тым ліку і на сяле. Цяпер, як я лічу, два фактары аказваюць канцэптually ўплыў на развіццё культуры. Першы: новыя формы матэрыялізацыі культурнага прадукту (да прыкладу, камп’ютарныя, мультымедычныя тэхналогіі, якія ў Шклове, як я зразумеў, выкарыстоўваюцца з максі-

актыўна захоўваюць нематэрыяльную культурную спадчыну, а менавіта — абрад “Ваджэння і пахавання стралы”. Тут менавіта абрад стаў каталізатарам прыцягнення сродкаў у сферу культуры з самых розных крыніц.

Basinskaja:

— Хачу зазначыць, што маркетынг у музейнай справе, на мой погляд, — гэта найперш стварэнне інтэрактыўных праграм, дзякуючы якім павялічвалася б колькасць наведвальнікаў. І такія праграмы у нас ёсць: напрыклад, правядзенне майстар-класаў па ткацтве. Ствараем і анімацыю, калі наведвальнікі становяцца ўдзельнікамі нейкага абраду, адметнай падзеі...

Adm:

— Тым не менш, маркетолога ў нашым штаце няма. А хацелася б?

Basinskaja:

— Канешне. Менавіта маркетолог павінен аб’ядноўваць людзей, зацікаўленых у правядзенні таго або іншага мерапрыемства, умець пралічыць кожны фінансавы крок і прадманстраваць карысць ад рэалізацыі пэўнай праграмы, прычым, не толькі грошавую.

Adm:

— Дык мо і варта звярнуцца з ініцыятывай да мясцовага кіраўніцтва? Цяпер — пытанні да кіраўніка Мазыр-

Маркетолог

Каталізатары прыцягнення грошай у сферу

і тры назіральнікі). І яшчэ: у развіцці праектных тэхналогій павінна быць зацікаўлена раённае кіраўніцтва. Для таго, каб музей мог развівацца і прымаць удзел у маштабных праектах, неабходна грамадства рэкламнаю дзейнасцю, а ў ёй таксама патрэбны спецыялісты.

Adm:

— Якія ўласныя праекты вы лічыце найбольш удалымі? Прывядзіце, калі ласка, прыклады рэалізаваных ідэй.

Valozina:

— Добры дзень удзельнікам канферэнцыі! Хачу зазначыць, што ахова навакольнага асяроддзя, захаванне прыроднага багацця з кожным годам набываюць усё большую актуальнасць. Менавіта таму прырытэтным напрамкам работы Шклоўскай цэнтральнай бібліятэкі з’яўляецца экалагічнае інфармаванне насельніцтва. Цягам некалькіх гадоў работа ў гэтым напрамку вядзецца ў шчыльным супрацоўніцтве з раённай Інспекцыяй прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, і намі рэалізавана шмат сумесных праектаў. Цяпер гэтую работу ладзім у межах мэтавага — “Экалогія: век XXI”, — які будзе дзейнічаць да 2015 года.

Adm:

— За кошт якіх сродкаў рэалізуецца праект?

Valozina:

— Мясцовых, але закладваліся яны ў наш бюджэт з падачы той самай раённай Інспекцыі. І супрацоўніцтва ў нас тут — даўняе і надзвычай шчыльнае і плённае. У выніку наш Цэнтр экалагічнай культуры і інфармацыі “ЭКО” годна абсталеваны. Тут знаходзіцца спецыялізаваны фонд адпаведна дачнай і іншай літаратуры, перыядычныя выданні прыродазнаўчай тэматыкі (падпіска таксама наладжана за кошт Інспекцыі), а таксама электронныя рэсурсы па экалогіі: электронная база дадзеных “Экалогія роднага краю”, тэматычныя электронныя дыскі. З выкарыстаннем найноўшых камп’ютарных тэхналогій выдаём рэкамендацыйныя спісы літаратуры, інфармацыйна-бібліяграфічныя дасье, тэматычныя экан-рэс-дайджэсты, буклеты.

Remisheuski:

— Калі грант маштабны, атрымаць яго, безумоўна, цяжка. Але гэтая складанасць — фармальна: правільна дэталізаваць ідэю, мэту, канкрэтызаваць шляхі яе рэалізацыі, правільна аформіць дакументы... У межах нашай сённяшняй размовы, з майго пункта гледжання, мэтазгодна аднесці да праектнай дзейнасці тыя праграмы, што інстытуцыяваны ў нашай дзяржаве і скіраваны на вырашэнне актуальных праблем. У першую чаргу, гэта, натуральна, адпаведныя раздзелы Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Другая група праектаў звязана з усходнееўрапейскім партнёрствам і трансгранічным супрацоўніцтвам...

Adm:

— У рэгіёнах выйсці на такі ўзровень, мякка кажучы, вельмі складана. У якім напрамку тут рухацца, скажам, раённаму аддзелу культуры? З Мазыра нам падказваюць, што патрэбны, маўляў, зусім іншы стыль кіраўніцтва, высокакваліфікаваныя спецыялісты-крэатыўшчыкі, якія ўпэўнена сябе пачуваюць у прасторы інавацыйнай дзейнасці... Універсітэт культуры і мастацтва можа забяспечыць імі?

Remisheuski:

— Паўтаруся, нельга зводзіць усе пытанні па праектнай, інавацыйнай дзейнасці толькі да правільнай падрыхтоўкі дакументаў на атрыманне нейкага гранта. Гэта прыватны, але дастаткова вузкі сегмент такой дзейнасці. Гаворка тут — пра здольнасць нараджэння крэатыў, угенерывання арыгінальнай тэмы. Такіх, здольных, гнуткіх, з парадымгай адмысловага мыслення асоб не можа быць шмат... Так, у нас на фактальнае культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці ёсць кафедра менеджменту сацыякультурнай дзейнасці, якую ўзначальвае кандыдат культуралогіі, дацэнт Аляксандр Сцепанцоў. Ён чытае курс менеджменту ў культуры. Ёсць педагогі, што знаёмяць студэнтаў з праектнымі тэхналогіямі, у тым ліку навучаюць, як афармляць дакументы на атрыманне грантаў. Значна цяжэй навучыць творчаму мысленню. У культуры,

малым эфектам). Другі: новая спажывецкая сітуацыя (змяняецца сацыяльна-маграфічны зрэх — змяняецца і яна). Маркетолог, на мой погляд, проста абавязаны ўлічваць дадзеныя фактары...

Sedach:

— Перакананы, што маркетолог у нашай сферы павінен арыентавацца на якасны новы ўзровень прывабнасці культуры і мастацтва.

Valozina:

— На наш погляд, маркетынг у сферы культуры — гэта своеасаблівае мастацтва аказання разнастайных профільных паслуг насельніцтву, здольнасць прывабіць людзей рознага ўзросту да ўстаноў культуры, а таксама знайсці цікавыя спосабы творчых узаемаадносін кіраўнікоў устаноў культуры з патэнцыйнымі спонсарамі.

Remisheuski:

— Пра тое і гаворка. А каб прывабіць насельніцтва рознага ўзросту, варта, як падаецца, больш актыўна займацца сацыялагічнымі даследаваннямі на месцах, дзеля таго, каб дыферэнцыраваць сваю працу, каб зрабіць яе больш адраснай, а значыць — і больш запатрабаванай.

Adm:

— Хто ж дапаможа ў гэтым нашым аддзелем? У раёнах ёсць прыклады так званых агрэйўнага маркетынгу?

Remisheuski:

— А ўдалыя прыклады — у тых рэгіёнах, дзе да паўсядзённай дзейнасці “прышпільваецца” мясцовы гісторыка-культурны патэнцыял. Гэта, напрыклад, Нясвіж з ягоным непаўторным замкам, Мір, Гальшаны, Гомель з палацава-паркавым ансамблем Румянцавых і Паскевічаў... Усе названыя аб’екты — каталізатары прыцягнення грошавых сродкаў... Але ёсць прыклады, калі ў рэгіёне, дзе няма такіх гістарычных аб’ектаў, узялі ды стварылі гучны і паспяхоўны праект у сферы нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны — я маю на ўвазе калядны абрад “Цары” вёскі Семежава Капыльскага раёна, які ўнесены ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва UNESCO. І ў Веткаўскім раёне, у вёсцы Неглюбка,

скага АМЛК. Ці гатовы да інавацыйнай дзейнасці ў культурнай сферы вашы спецыялісты?

Charankouski:

— Інавацыя — гэта канчатковы вынік укаранення навацыі. За ўсім гэтым — працэс, праект, праграма, адукацыйны асяродак... Неаспрэчна, што спецыялістаў трэба рыхтаваць самым грунтоўным чынам.

Adm:

— Мяркуюце, маркетынгавая недапрацоўка?

Charankouski:

— Як вядома, Крылоў настойліва не рэкамендаваў “сапогі точаты пирожнику”. У адпаведнасці з гэтай мудрай парадай, ці варта навязваць мастаку іншы абавязак, апрача яго непасрэднага — мастацтва? Творца, па-мойму, абавязаны тварыць, падпарадкоўваючыся голу су музы, і павінен быць спакойны, калі “перамовы” з гледачамі давераны спецыялісту, якога на сучаснай мове завуць маркетологам.

Palunchanka:

— Апошні ў нашай бібліятэцы не патрэбны, бо ягоныя функцыі цудоўна, як мне падаецца, выконвае аддзел бібліятэчнага маркетынгу Віцебскай РЦБС, у тым ліку займаецца і сацыялагічнымі даследаваннямі, пра абавязковасць якіх згадвалася вышэй.

Remisheuski:

— Скажу тут наступнае. Маркетынг — фармулёванне комплексу найбольш рацыянальных паводзін творцы, зыходзячы з тых канкрэтных умоў, у якіх ён працуе. Самы галоўны маркетолог, калі гаворка пра рэгіянальную культуру, — начальнік раённага аддзела культуры. Яго спасылка на тое, што справы з прыцягненнем пазабюджэтнага фінансавання кепскія, бо ў штаце маркетолога няма, — роспіс ва ўласнай недзеяздольнасці. У вёсцы маркетолог — загадчык сельскай бібліятэкі ці дырэктар СДК.

Sedach:

— На мой погляд, сёння самыя актуальныя праекты — тыя, рэалізацыя якіх наўпрост звязана з умацаваннем матэрыяльна-тэхнічнай базы. Напрыклад, цяпер працуем над стварэн-

нем на базе раённага Цэнтра рамёстваў дома для правядзення традыцыйных абрадаў і свят...

Palunchanka:

— А я хачу расправесці пра ўласны творчы праект. Ён першы, распачаты ў 2006 годзе і на сёння рэалізаваны ў межах мэтай праграмы “У свеце фарбаў, колераў і пачуццяў”. Паколькі праект даў станоўчы вынік, мы вырашылі распрацаваць на базе праекту больш маштабную ідэю... Вось, што паспелі зрабіць. Наша сельская бібліятэка набыла профільнасьць: стала Цэнтрам эстэтычнага выхавання. У выніку дамовы аб супрацоўніцтве з Цэнтрам эстэтычнага выхавання “Маладзік” (Віцебская ДШМ №3) адкрылі ў бібліятэцы карцінную галерэю. Стварылі пры нашай установе клуб маральна-эстэтычнага выхавання “Светлячок” для дзяцей малодшага ўзросту.

Adm:

— Вы, сапраўды, у сваёй установе — найгалоўны маркетолог. А на якія адмысловыя праекты багаты Гудзевіцкі музей?

Basinskaja:

— Крыху перадагісторыі. Музей (невялічкі школьны пакойчык) на грамадскіх пачатках адкрыў у 1968 годзе настаўнік-славіст Алесь Белакоз. Дзеці вя-

працоўніцтва “Польшча — Беларусь — Украіна” на 2011 — 2013 гады. Яшчэ ў 1990-м ва ўніверсітэце была створана кафедра беларускай культуры, на якой з 2007 года сталі займацца рэгіянальным турызмам. Цяпер падтрымліваем кантакты з факультэтам турызму і сэрвісу. Дацэнт згаданай кафедры Віталь Карнялюк — каардынатар праекта, у якім мы прымаем удзел. Ён мае назву “Павышэнне прывабнасці трансгранічнага рэгіёна шляхам уключэння этнакультурных рэсурсаў у турыстычную дзейнасць (Падарожжа ў этнаказку)”. Мэта — стварэнне аптымальных умоў для развіцця этнічнага турызму ў Гродзенскай вобласці і Падляшскім ваяводства Польшчы.

Adm:

— І я зменіцца ў гэтым кантэксце музей?

Basinskaja:

— Фінансуюцца рэканструкцыя будынкаў, добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі, стварэнне рэкрэацыйнай зоны для правядзення разнастайных мерапрыемстваў, якія зрабляць больш цікавым наведванне музея. Паколькі экспазіцыя размешчана ў прыстасаваным і састарэлым памяшканні, дык наспела неабходнасць унясення пэўных змен і навацый. Ад-

рага. Ёсць мастацтвазнаўцы, крытыкі, якія з радасцю возьмуцца за асвятленне мерапрыемства, калі яно сапраўды крэатыўнае.

Valozina:

— Маркетынгавае даследаванне, як я лічу, павінна пачынацца з маніторынгу рынку, высвятлення ролі ўстаноў культуры на гэтым рынку.

Sedach:

— Канстанцін Ігаравіч, адкажыце, калі ласка, як хутка і пры якіх умовах праект сферы культуры можа выйсці на самаакупнасць? Ці магчыма гэта ўвогуле?

Remisheuski:

— Сам шукаў адказ на гэтае пытанне. Думаю, у культуры ёсць каля дваццаці працэнтаў устаноў, якія арыентаваны на ініцыятыўную “вытворчасць” мастацкага прадукту, што пры правільнай пастаноўцы справы будзе рэалізоўвацца на камерцыйнай аснове. Маю на ўвазе асобныя кірункі адпачынкавай дзейнасці, музычнай, тэатральнай творчасці, кінематографіі... Тут будзе дарэчы казаць пра самаакупнасць. Але другая група устаноў мае, як падаецца, іншую задачу: падтрымліваць у сваім рэгіёне пэўны слой культурнай глебы, у добрым сэнсе гэтага слова.

■ На людным месцы ■

Драгічыншчына: манера аўтэнтыкі

3 “Ліпачкі” — у “Скібічане”

3 1975 года на базе Ліпніцкага СДК Драгічыншчыны працуе народны фальклорна-этнаграфічны ансамбль “Скібічане” — удзельнік раённых, абласных, рэспубліканскіх і міжнародных фестываляў і конкурсаў.

свой вопыт малодшаму пакаленню: пры ансамблі створаны ўзорны ансамбль фальклорнага танца “Ліпачка”, калектыў якога таксама неаднаразова выступіў за межамі Драгічыншчыны.

Своеасаблівай візітоўкай “Ліпачкі” з’яўляецца мясцовы танец “Полька-мост”, і яго выкананне захопіць любога аматара аўтэнтычных беларускіх танцаў. Дзяўчаты і хлопцы настолькі дакладна і дасканала перанялі танцавальную манеру сваіх бабур і дзядуляў, што можна з упэўненасцю сцвярджаць: традыцыі ў Ліпніках будуць жыць яшчэ доўга, а выступленні калектыву будуць пастаянна радаваць землякоў у раёне і за яго межамі.

Юрась ГАРЧАК

Капыльшчына: вопыт супрацоўніцтва

Кірунак — клопат

Галоўны кірунак дзейнасці Семежаўскай сельскай бібліятэкі — садзейнічанне духоўнаму развіццю дзяцей, адраджэнню духоўнасці.

“Пяшчота”, клуба духоўна-маральнага выхавання “Чыстае свято”.

Праца вядзецца, натуральна, на багатых мясцовых традыцыях... Чытаем гісторыю вёскі Семежава, напісаную мясцовым краязнаўцам, былым настаўнікам мясцовай школы Мікалаем Аляшкевічам: “Жыхары Семежава вызначаліся высокай працавітасцю, ашчаднасцю і ўзорам цвярозасці... Жанчына ў доме была паўнапраўнай гаспадыняй... Муж ніколі нічога не рабіў без яе згоды і парады. Моладзь паводзіла сябе бездакорна, сцігла і цнатліва...”

Таццяна АСТРЭЙКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Капыльскай ЦБС

Глыбоччына: амаль мужчынскі тэатр

Хто ж “ідзе на смех”?

Народнаму тэатру міні-яцюр Падсвільскага ГДК Глыбоччыны “Тыя, што ідуць на смех” споўнілася 15 гадоў.

кі” калектыву перамог ва ўсіх намінацыях.

“Тыя, што ідуць на смех” разам з ансамблем “Харошкі” адкрывалі XIV Міжнародны фестываль народнай музыкі “Звіняць цымбалы і гармонікі” у Паставах, атрымалі дыплом “За захаванне і развіццё народнай творчасці”.

На занальным аглядзе маладзёжных калектываў тэатр прадставіў музычны твор Уладзіслава Панфілава “Казка пра Ямелю-лайдака”. Рэжысёр-пастаноўшчык Тамара Спяцанава, музычнае афармленне — Сяргей Ляшкевіч. У праграмцы пазначана 18 выканаўцаў. Усе яны — мужчыны! Рабочыя хлопцы, сямейныя і халастыя, а таксама школьнікі.

Любоў НІКІЦІНА, г.п. Падсвілле Глыбоцкага раёна

Бяспека жыцця

Перамагчы пажар

Месячнік пажарнай бяспекі будзе доўжыцца ў сталіцы да 15 верасня.

спальваць усё гэта катэгарычна забаронена. Іскра пад павевам ветру можа праляцець іншым разам да сотні метраў і прыжамліцца на гаручы матэрыял.

Стаўшы сведкам пажару, перш за ўсё неабходна патэлефанаваць па нумары 101. Калі няма магчымасці пакінуць памяшканне, варта зачыніць дзверы. Вокны адчыняюцца толькі ў тым выпадку, калі вы бачыце пажарныя пламні, падраздзяленні, што спяшаюцца вас вызратаваць. Памятайце, з моманту выкліку да прыбыцця пажарных праходзіць каля 5—7 мінут. Калі ёсць магчымасць патушыць агонь падручнымі сродкамі (коўдра, вогнетушыцель і г.д.), дык варта прыступіць да тушэння. А пасля ўстаноўкі дома аўтаномнага пажарнага апавешчальніка вы надзейна застрахуеце свае маёмасць і жыллё ад магчымых непрыемнасцей.

Таццяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска

“у дзеянні”

Самаакупнасці тут, напэўна, не дасягнуць, але і нахлебніцтва развіваць не варта. Развіццё пазабюджэтай дзейнасці — таксама паказчык прафесіяналізму.

Adm:

— І напрыканцы гаворкі — яшчэ пра адзін праект, наўпрост звязаны з дзяржаўна-прыватным партнёрствам. Маецца на ўвазе адкрыццё новага мастацкага салона “Ад вучня — да майстра”...

Remisheuski:

— Мецэнаты, не паверыце, ходзяць па нашых вуліцах!.. Не так даўно да нашага рэктара Барыса Святлова прыйшоў прадпрымальнік са Смаргоні Сяргей Гамзунюў, які прапанаваў рэалізаваць сваю даўнюю задумку: стварыць маладзёжны студэнцкі мастацкі салон. І ён не ставіць задачы зрабіць на маладых талентах і іх творах, наадварот: мэта праекта — даць юнакам і дзяўчатам магчымасць адчуць творчую запатрабаванасць, забяспечыць трывалую сувязь з гледачом і, магчыма, са спажыўцом творчага прадукту... Мы, са свайго боку, упэўнены, што менавіта гэтая ідэя непасрэднага і бесперапыннага кантакту мастака з соцыумам і з’яўляецца стрыжнявой для творчага росту маладой асобы, яе станаўлення да ўзроўню Майстра. Адсюль — і назва салона: “Ад вучня — да майстра”. А адкрыецца ён напрыканцы верасня...

Adm:

— Дзякуй усім удзельнікам он-лайн-канферэнцыі за неабякаявае стаўленне да ўзнятых надзённых праблем! Несумненна, іх пасляховае вырашэнне наўпрост паўплывае на далейшае ўмацаванне стратэгічных пазіцый нашай культуры.

Матэрыялы он-лайн-канферэнцыі падрыхтаваў Яўген РАГІН

лі актыўную перапіску з пісьменнікамі, літаратуразнаўцамі, мастакамі. Неўзабаве тут стала цесна. Музей наведаў Міхаіл Сцяпанавіч Пронька — старшыня мясцовага калгаса, — які пакінуў запіс: “Зраблю ўсё залежнае, каб музей і надалей распавядаў аб развіцці беларускай літаратуры, аб багатых здабытках беларускага народа і мясцовага насельніцтва”. З таго часу старшыня стаў адным з самых актыўных стваральнікаў новага музея, які з 1990-га — дзяржаўны. Асноўны фонд налічвае больш за чатырнаццаць з паловай тысяч адзінак захоўвання. Тут жа можна ўбачыць кнігу Францішка Багушэвіча “Дудка беларуская” 1896 года выдання; арыгінальны здымак пісьменнікаў XIX ст., аўтаручку Уладзіміра Караткевіча, якою ён пісаў свой раман “Каласы пад сярпом тваім”, лемантар 1918 года пад рэдакцыяй Алесі Смоліч і многае іншае. Ёсць і зала народнага мастацтва...

Adm:

— “К” нядаўна пісала пра еўрасаюзаўскі грант, атрыманы вамі для пашырэння музейных магчымасцей...

Basinskaja:

— Так. Музей карыстаецца пастаяннай увагай з боку Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, адкуль да нас рэгулярна прыязджаюць экскурсіі студэнтаў і выкладчыкаў. Дзякуючы гэтым сувязям мы атрымалі магчымасць прыняць удзел у праекце Міжнароднай праграмы трансгранічнага су-

нак першачарговай задачай з’яўляецца захаванне нашай адметнасці і самабытнасці. Рэканструкцыя і добраўпарадкаванне музея дазволіць больш шчыльна супрацоўнічаць з турфірмамі для арганізацыі этнатураў, зробіць больш разнастайнымі паслугі для турыстаў, павялічыць колькасць інтэрактыўных форм знаёмства з нашымі нацыянальнымі асаблівасцямі.

Charankouski:

— Самы брэндавы наш праект — Міжнародны фестываль юных талентаў “Зямля пад белымі крыламі”. Ладзім яго з 1998-га, раз на два гады. Адбылося ўжо сем фестываляў, у якіх прынялі ўдзел больш за тры тысячы юных талентаў з Японіі, Францыі, Балгарыі, Італіі, Германіі, Грузіі, Турцыі, Македоніі, Румыніі, Славакіі...

Remisheuski:

— Я — у працяг гаворкі пра маркетынг. Тут трэба ўлічваць яшчэ вось якія фактары: прадукт культуры — мадыфікаваны, адэкватны сённяшняму дню і запатрабаваны канкрэтнымі катэгорыямі спажыўцоў; месца рэалізацыі прадукту (тыя гмахі сельскіх палацаў культуры, з якімі мы цяпер не заўсёды дакладна ведаем, што рабіць, — тыповая памылка выбару месца); кампанент цаны за прадукт з прыкідкай на хоць нейкую самаакупнасць мерапрыемства; прасоўванне культурнага прадукту... Наконт рэкламы і піяру. Купляць рэкламнае месца ў СМІ — до-

Пакуль грамадскасць ды навуковая супольнасць Беларусі гораха абмяркоўваюць знойдзены на Віцебшчыне фігуру драўлянага ідала, азірнуўшыся навокал, кожны можа знайсці не менш старажытных артэфакты — сапраўдных сведкаў прысутнасці ледавікоў на тэрыторыі нашай краіны. А разабрацца з разуменнем таемных знакаў, адлюстраваных на камянях, з іх адметнасцямі дапаможа кніга “Культавыя і гістарычныя валуны Беларусі”, што нядаўна пабачыла свет у выдавецтве “Беларуская навука” пад аўтарствам цэлай пляяды айчынных даследчыкаў, у тым ліку Аляксандра Карабанова, Валерыя Вінакурава, Людмілы Дучыц, Эдварда Зайкоўскага і Ірыны Клімковіч.

Надпіс

на Рагвалодавым камені.

Першыя гіпотэзы пра паходжанне валуноў узніклі ў Еўропе на пачатку XVIII ст. Тады вучоныя звязалі іх утварэнне з касмічнымі катастрофамі, выбухамі пры сутыкненні невядомых планет, якія распаліся на кавалкі. Лічылася, што частка вялікай колькасці абломкаў трапіла на Зямлю. Да таго ж, з’яўленне валуноў некаторыя тлумачылі нават вываржэннем вулканаў на Месяцы.

аб’ём інфармацыі пра больш чым паўтысячы сакральных валуноў. Некаторыя з іх лічацца гойбітамі — камянямі, якія дапамагаюць ад пэўных хвароб. Да таго ж, як адзначылі аўтары кнігі, на Беларусі сустракаюцца камяні-абярэгі, камяні, прысвечаныя пэўным боствам — Пярун-Камень, Волас-Камень, Дажбогаў Камень, а таксама Чортавы камяні, камяні з выемкамі, з ямкамі.

пачыць у гэтых месцах. І паўсьоль, дзе ступала нага Божай Маці, пачыналі біць крынічкі, а на камянях адбіваліся сляды Яе ног. Доўгі час каля каменя ў Пятровічах бруіў добраўпарадкаваны ручай, вада якога лічылася гаючай.

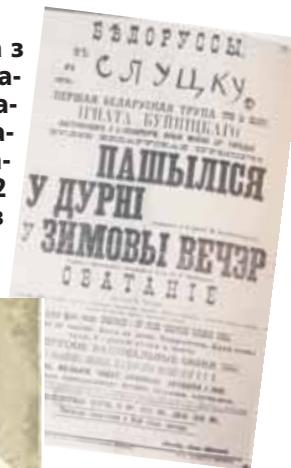
Зрэшты, следавікі карысталіся спрадвеку асаблівай пашанай ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. Гаворка пра валуны, на паверхні якіх нейкім чынам узніклі прыродныя або штучныя адбіткі ў выглядзе нагі ці далоні чалавека або ў форме слядоў пэўнай жывёлы. Па звестках даследчыкаў, на тэрыторыі Беларусі камянёў са слядамі на іх паверхні налічваецца больш за 100. У асноўным яны маюць адносна невялікія памеры: ад 0,5 да 1,5—2,0 м у дыяметры і ад 0,3 да 1,0 м у вышыню. Самі ж сляды на камянях паглыблены на 1—3 см і маюць памеры натуральных слядоў чалавека і жывёл. Можна згадаць адзін з

Фармат Буйніцкага

Першы тэатр па-за тэатрам?

Бацькам беларускага тэатра з лёгкай рукі тэатразнаўцы Уладзіміра Няфёда сёння называюць пачынальніка прафесійнага сцэнічнага мастацтва Беларусі Ігната Буйніцкага. 22 жніўня споўнілася 150 гадоў з дня яго нараджэння.

У Празароках, дзе пахаваны бацька беларускага тэатра, адбылося свята, прысвечанае 150-годдзю з дня яго нараджэння. Арганізатары прапанавалі ў “фармаце беларускай вечарыні”, якімі славілася трупа Ігната Буйніцкага, пазнаёміцца з жыццём і творчасцю свайго земляка, пачаставацца нацыянальнымі стравамі. І — патрапіць на майстар-класы па народнай харэаграфіі, у часе якіх

Нараджаны ў в. Палівачы, што на тэрыторыі сучаснага Глыбоцкага раёна, ён упісаў сваё імя ў гісторыю беларускага мастацтва тым, што разам з дочкамі Вандай і Аленай арганізаваў тэатральную трупу, якая, раз’язджаючы на вазах па навакольных вёсках (а пазней — па ўсёй Беларусі), выконвала народныя песні, танцы і тэатральныя замалёўкі, запісаныя пад час выездаў па справах крэдытнага таварыства, дзе Буйніцкі працаваў. І гэты “мужыцкі” тэатр займеў такі шырокі розгалас, што ўжо праз тры гады яго кіраўніка абралі старшынёй Першага таварыства беларускай драмы і камедыі (пазней менавіта на падмурках арганізацыі ўзнік цяперашні Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы). Аднак неўзабаве Буйніцкага прызвалі на фронт, дзе ён раптоўна, ва ўзросце 56 гадоў, памёр ад тыфу.

усе ахвотныя маглі навучыцца танцаваць традыцыйныя “Юрачку”, “Мяцеліцу”, “Антошку”.

Да юбілейнай даты мясцовымі сіламі падрыхтавана гісторыка-краязнаўчая экскурсія “Вандроўка да дзядзькі Ігната” па маршруце Глыбокае — Пліса — Прошкава — Празарокі. Яна прадугледжвае знаёмства з цікавымі фактамі пра гісторыю Глыбоччыны, наведванне Празароцкага школьнага музея, дзе сабрана багатая звестка пра земляка, і помніка на яго магіле — акурат “паміж” касцёлам Божай Маці і Петрапаўлаўскай царквой.

На фоне мерапрыемстваў, задуманых і зладжаных на малой радзіме Ігната Буйніцкага, шкадуеш, што буйныя тэатральныя калектывы краіны — тыя, для каго ён, па сутнасці, “праптоптаў сцяжынку” — не адгукнуліся, каб ушанаваць гэтую магутную постаць так, як належала б. Магчыма, хтосьці “спіша” гэтую цішыню на сезон адпачынкаў. Ды толькі думаецца, што для сапраўднай, удзячнай памяці “адпачынкаў” быць не можа, і тэатры, вярнуўшыся да працы, згадаюць пра свайго “прашчур” — балазе, такія даты вартыя таго, каб адзначаць іх цягам года.

На здымках: трупа Буйніцкага; сам “бацька беларускага тэатра” таксама браў удзел у “вечарынках”; афіша прадстаўлення ў Слуцку.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні калектыву Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь у сувязі са смерцю загадкава аддзела публікацый, гісторыка, кандыдата гістарычных навук Віталія Уладзіміравіча СКАЛАБАНА. Выказваем спачуванні таксама сям’і, родным і блізкім.

“Вычасана” ... ледавіком

Дакрануцца да каменя-гойбіта, або Легенды сакральных валуноў

Камень-следавік на Лагойшчыне.

Відавочна, вялікую дапамогу пры падрыхтоўцы кнігі аказалі звесткі пра незвычайныя камяні, якія адзначаны ў летапісах і дакументах, царкоўнай ды краязнаўчай літаратуры. Па прызнанні аўтараў даследавання, асабліваю ўвагу валунам надавалі археолагі і краязнаўцы ў 1920 — 1930-я. Такім чынам, у наш час назапасіўся вялікі

Але калі грунтоўна даследаваць ледавіковых прышэльцаў пачалі адносна нядаўна, то пакланяцца валунам — ці не спрадвеку. На думку даследчыкаў, ушанаванне камянёў характэрна для большасці народаў і для многіх рэлігійных сістэм Еўропы. У прыватнасці, на тэрыторыі нашай краіны культ камянёў да сённяшняга дня спалучаецца як з язычніцкімі, так і з хрысціянскімі вераваннямі. У “вычасаных” ледавіком каменных формах продкі бачылі чалавечыя твары, сляды, адбіткі рук, абрысы жывёл. Са старажытных часоў захаваліся паэтычныя паданні пра ўнікальныя здольнасці мінералаў. Шмат з іх можна знайсці і ў кнізе, дзе кожная гісторыя каменя сістэматызавана ў адпаведнасці з яго ўласцівасцямі.

Да прыкладу, у вёсцы Пятровічы Смалявіцкага раёна некалі шанавалі авальны камень. Па расповедах вясцоўцаў, на валуне выразна быў бачны адбітак правай нагі Божай Маці і след ад Яе кіёчка. Згодна з легендай, калі Багародзіца праходзіла па беларускай зямлі і ішла праз Ляды і Пятровічы, то спынялася ад-

самых вядомых следавікоў з выявай далоні Божай Маці, які знаходзіцца ў вёсцы Жыровічы Слонімскага раёна ў знакамітым праваслаўным манастыры. Паводле падання, менавіта на гэтым камені адбылося другое з’яўленне абраза Жыровіцкай Божай Маці ў XVI ст.

Даволі шмат можна знайсці валуноў з высечанымі на іх малюнкамі, таямнічымі знакамі ці надпісамі. Усяго ж у нашай краіне выяўлена і ўзята пад ахову дзяржавы толькі 320 унікальных помнікаў, адначасова звязаных як з прыроднай, так і з духоўнай спадчынай. Для параўнання: у суседніх краінах лік такіх валуноў ідзе на тысячы. А таму відавочна, што яшчэ не аднаму пакаленню краязнаўцаў спатрэбіцца прыкладзі намаганні, каб знайсці і разгадаць таямніцы ўсім знаёмых з дзяцінства камянёў. Не выпадкова, каб паскорыць гэты працэс, аўтары кнігі запрашаюць усіх неабыхавых да айчынай гісторыі людзей да супрацоўніцтва.

К.А.

“Імправізацыі” ў яблынях

Днямі ў Старых Васілішках, што на Шчучыншчыне, адзначалі першую гадавіну адкрыцця Дома-музея Чэслава Немэна.

Зразумела, для музея найлепшы падарунак — экспанаты. Госці з Мінска прывезлі вініл з аўтографам музыканта, узятым на леныградскім канцэрце ў 1976-м. Дыск перадаў маскоўскай калекцыянер Рынат Ібрагімаў. А нядаўнія госці Белдзяржфілармоніі — польскае джазавае трыа Артура Дудкевіча — пакінула для музея афішу і кампакт-дыск “Немэн імправізацыі”. Кіраўнік калектыву, дарэчы, зазначыў, што з вялікім задавальненнем дасць канцэрт у саміх Старых Васілішках.

Сярод таго, чым папоўнілася калекцыя ўстановы культуры апошнім часам, — піяніна, перададзенае прыхільнікамі таленту ўзгадаванага Беларусію Немэна. “Яно выдатна ўпісалася ў інтэр’еры пакоя, стаіць на тым месцы, дзе быў інструмент самога творцы”, — кажа адзін з актыўных ініцыятараў стварэння музея мінскі кінасцэнарыст, журналіст Вера Савіна.

З’явіліся ў Доме-музеі і фота Немэна: у Старых Васілішках з сябрамі юнацтва, на валуне, дзе любіў сядзець гадзінамі, калі наведваў радзіму... Дарэчы, цяпер гэты камень у двары мясцовага ксяндза, але той збіраецца перадаць яго ў музейны двор. А яшчэ адно фота музыканта, зроблена ў мінскім Палацы спорту, павялічылі і павесілі насупраць увахода.

Інтэр’ер адноўленай святліцы.

Таксама адбыўся першы канцэрт у садзе пры сядзібе, на ўпарадкаванне і рамонт якой Шчучынскі райвыканкам распачаў збор сродкаў на дабрачынныя рахункі. А пакуль сад Немэна ахвотна частуе ўсіх смачнымі яблыкамі.

С.Т.

Фота Алы БІКАВАЙ

(Заканчэнне. Пачатак у № 34.)

Асабліва блізка сшыоўся Антакольскі з Рэгіным. Яны так пасябравалі, што на нейкі час удых пасяліліся ў невяліччай кватэры дома №4 на 7-й лініі Васільеўскага вострава. Дэверы заўсёды былі адчыненыя для разначыннай творчай моладзі. Маладыя людзі, нягледзячы на цеснату, разам умудраліся маляваць з натуры, у палемічным запале абмяркоўвалі свежыя часопісныя артыкулы Д.Пісарова і М.Чарнышэўскага, горача спрачаліся пра ролю мастацтва ў грамадска-палітычным жыцці Расіі. Не абыходзілася і без вясельных банкетаваньняў...

М.Антакольскі.

мастацтваў. Ёта шлях — разрыў з ранейшай скульптурай, ідэальнай, ілжывай, якая здольная была вырабляць толькі Муз, Німф, Парысаў, Венер... — і схіленне да праўдзівай перадачы рэчаіснага жыцця, незлічоных яго сцэн, тыпаў і выяў”.

За гэты твор, зроблены на радзіме, Антакольскі атрымаў яшчэ адзін сярэбраны медаль і, што не менш важна, стыпендыю. Тым не менш жыць і вучыцца было цяжка без сталай майстэрні. Праўда, пасля зневажальных хаджэнняў па кіраўніках ён усё ж атрымаў невялічкі халодны пакойчык на 4-м паверсе Акадэміі — і быў вельмі задаволены тым. Але казённай стыпендыі на пражыццё не хапала, і даводзілася выконваць халтуру: усялякія там фігуркі купідончыкаў для гадзіннікаў, анёлкаў, распяці і да т. п. “З дзесяці рублёў стыпендыі шосьце я аддаваў за кватэру, рубель ішоў на класныя выдаткі, а на астатнія жыў як ведаеш, — узгадваў мастак, — ды яшчэ і спановую косць трэба купляць, і пальмавае дрэва...” Аднак да сваёй мэты Марк ішоў напорыста, настойліва, нягледзячы на здароўе, якое ўсё больш слабела ў сырым пецярбургскім клімаце. Ды і акадэмічная эстэтыка стала вельмі абцяжарваць Антакольскага. Многія творчыя пытанні нясцерпна патрабавалі свайго вырашэння. “Памятаю, аднойчы ноччу з Рэгіным мы

ім дух магутны, сіла хворага чалавека, сіла, перад якой уся руская зямля трапятала. Ён быў жахлівы; ад аднаго руху ягонага пальца падалі тысячы галоў; ён быў падобны на высахлую губку, якая з прагнасцю ўсмоктвала кроў... Дзень ён праводзіў, глядзячы на катаванні і кары, а па начах, калі стомленыя душа і цела патрабавалі спакою, калі ўсё навокал спала, у яго абуджаліся сумленне, разуменне і ўяўленне; яны мучылі яго, і гэтыя раздзіранні былі больш страшнымі, чым фізічныя катаванні...” — такім прадстаўляў мастак першага рускага цара. На мой погляд, што б там ні казалі сённяшнія адэпты асобы Івана Жалівага, у Антакольскага вельмі дакладнае гістарычнае азначэнне сутнасці гэтага чалавека. Наогул, гістарычная інтуіцыя мастака, памножаная на глыбокія веды, проста здзіўляе, і практычна ва ўсіх яго творах на тэму далёкага мінулага — і рэальнага, і міфалагічнага. Ёта тычыцца вобразоў Ермака і Сакрата, Хрыста і Мефістофеля, Спінозы і Яраслава Мудрага.

Праца над статуяй ішла складана: скульптар моцна хварэў. Асабліва яму замінала пастаяннае крывахарканне. Даводзілася час ад часу спыняць работу і ад’язджаць на адпачынак у Вільню. Аднойчы, трохі паздаравеўшы, Антакольскі вярнуўся ў Пецярбург і прывёз з сабой тады яшчэ зусім юнага Льва Гінцбурга, ура-

савы злепак — гонар, якога рэдка ўдастойваюцца іншаземныя мастакі. Ёта была першая работа рускага майстра, што трапіла ў замежную скарбніцу. У 1878 г. статуя ўпрыгожыла Сусветную выстаўку ў Парыжы, і як вынік — ордэн Ганаровага легіёна ад французскай дзяржавы і выбранне аўтара ганаровым членам мастацкіх акадэміяў Парыжа, Вены, Лондана і Берліна. “Я заснуў бедным, — пісаў Антакольскі, — устаў багатым. Учора быў невядомым, сёння стаў модным”. Так да мастака прыйшло еўрапейскае прызнанне. Аднак на лаўрах ён не спачываў і, нягледзячы на сухоты, якія ўсё больш наступалі, шчыраваў ад раныцы да вечара.

Неймаверная праца і агідны пецярбургскі клімат зусім падарвалі здароўе мастака, і ён, па патрабаванні доктара і блізкага сябра С.Боткіна, летам 1871 г. едзе на лячэнне ў Італію. Па дарозе, канешне ж, зязджае ў Вільню. У Рыме адразу ж прыступае да работы над поўнай моцы і энергіі манументальнай статуяй Пятра I у мундзіры афіцэра Праабражэнскага палка. Іван Жалівы і Пётр Вялікі... “Мне хацелася, — успамінае скульптар, — увасобіць дзве цалкам супярэчлівыя рысы рускай гісторыі. Мне здавалася, што гэтыя, вельмі кантрасныя вобразы, у гісторыі дапаўняюць адзін ад-

Юліянаўне. Усё гэта не давала магчымасці мастаку цалкам разгарнуць свой талент так, як ён хацеў. Я маю на ўвазе тыя многія эскізы помнікаў, у прыватнасці, Пушкіну, якія яму не давалася давесці да канца.

Разам з тым, Антакольскі, пражываючы ў Еўропе, заўсёды імкнуўся паказаць свае творы дома. І ў 1893-м ён атрымаў магчымасць па-сапраўднаму выставіцца ў Пецярбург. Ніколі ў залах Акадэміі мастацтваў не было экспанавана так шмат работ аднаго скульптара, які настолькі ярка і глыбока закрануў драматычную гісторыю. Праўда, некаторыя крытыкі правага толку сустрэлі выстаўку вулічнай ляянкай. Антакольскі перажываў, але яго супакоіў Стасаў, які сказаў пра такіх “ценителей” цудоўную фразу, якая стала афарызмам: “Укус кляпа бясплечны, толькі смурод ад яго агідны”. Але большасць гледачоў, літаратараў і мастацтвазнаўцаў прынялі “на ўра” і Сакрата атручанага, і Хрыста звязанага, і Спінозу, усімі пакінутага, і Іаана-Хрысціцеля абезглаўленага, і героў-стваральнікаў — мудрага старога Нестара, адважнага Ермака Цімафеевіча, цароў-рэформатараў Пятра, Кацярыну і Аляксандра II. І — Мефістофеля зласцівага, “які гатовы ўсё знішчыць, над усім паздзекавацца, усё апаганіць — усё, што ні ёсць хоць крыху сумленнымм,

Востры позірк Марка Антакольскага

“Людзі будуць лічыць за гонар размаўляць з гэтым сынам карчмара...”

...У першую чаргу камунікабельны юнак Марк Антакольскі, хутка адчуўшы сябе ў сталіцы цалкам самастойным і незалежным ад сям’і чалавекам, пасябраваў з Генрыхам Семірадкім, Канстанцінам Савіцкім, Віктарам Васняцовым, Васілём Максімавым, Ільёй Рэгіным... Пазней гэтае кола было пашырана Уладзімірам Стасавым, Савам Марозавым, Мадэстам Мусаргскім і Іванам Тургеневым....

Паралельна па цацвяргах сябры-аднадумцы наведвалі сходы Арцелі мастакоў. Там галоўную скрыпку іграў ідэіны кіраўнік рэалістаў, “антыакадэміст” Іван Крамской. На адным з падобных вечароў ён падараваў Антакольскаму сваю фатаграфію з кароткім надпісам: “Байцу ідэй”. Пазней, у 1876-м, Крамской намалюе яго цудоўны паясны партрэт. А яшчэ праз 8 гадоў ужо пэндзаль Віктара Васняцова ўвекавечыў на палатне натхнёны вобраз скульптара. А першыя партрэтныя выявы Антакольскага адносяцца да 1866 года. Ёта два алоўкавыя партрэты, якія выканаў яго самы блізкі на той час сябар Ілья Рэгін.

У 1864-м, у перыяд летніх канікул, Марк прыехаў у Вільню і на паддашы бацькоўскага дома па вуліцы Субачавус стаў працаваць над кампазіцыямі з жыцця мясцовай бедноты. Яго поспехі на творчай ніве не прымусілі доўга чакаць: ужо восенню таго ж года за гарэльеф у дрэве “Вячэрняя праца старога” (“Яўрэй-кравец, які ўцягвае нітку”), выкананы з натуры ў родным горадзе, ён быў уганараваны сярэбраным медалём. У наступным, 1865-м, Антакольскі выступіў з новай гарэльефнай работай на “віленскі” сюжэт, якую назваў “Мяняла, альбо Скупы, які лічыць грошы”. Пагрудную фігуру Скупога ў аконным праёме ён выразаў са слановай косці, а абрамленне і фон — з дрэва. Сама форма гарэльефа ў трактоўцы аўтара зрабіла гэтую работу своеасаблівай ляпной карцінай у раме.

Вось што пісаў Стасаў пра “Скупога”: “Тут яркімі рысамі выяўляецца шлях, які толькі адзін магчымы і патрэбны цяпер для скульптуры, калі яна не жадае канчаткова памерці і знікнуць з шэрагу іншых

дзэнца Гродна, які праяўляў незвычайныя здольнасці ў лепцы. Юнак стаў дапамагаць мэтру ў рабоце над статуяй Івана Жалівага, вылепіўшы барэльефы на царскім троне і іншыя не вельмі складаныя дэталі, уключаючы арнаменты. Ёта былі першыя крокі Гінцбурга на шляху да ўласнай славы выдатнага скульптара.

Урэшце ўсё пасяхова ўладзілася, і 9 лютага 1871 года статуя была скончана. У Стасаў ужо праз 4 дні надрукаваў яркі і глыбокі артыкул у “Санкт-Петербургских ведомостях” пад назвай “Новая руская статуя”, дзе, у прыватнасці, гаварылася, што “Іван Жалівы Антакольскага — першы жывы чалавек і першае жывое пачуццё, якое выказана ў гліне”.

У той жа газеце сваё захопленне меркаванне пра скульптуру пазней надрукаваў і Іван Тургенев. Імператар Аляксандр II тут жа заказвае паўтор скульптуры ў мармуры, потым набывае ўжо бронзавы адліў для Эрмітажа за вялікія тады грошы — 8 тысяч рублёў. Да таго ж, малады вольнаслухач нечакана 20 лютага 1871 г. атрымае званне акадэміка! За ўсю больш чым стогадовую гісторыю Акадэміі такога яшчэ не бывала!

Праз год статуя з вялікім поспехам экспанавалася на Міжнароднай выстаўцы ў Лондане, і Кенсінгтонскі музей англійскай сталіцы заказвае для свайго збору гі-

наго і складваюцца ў нешта цэльнае”. Скульптар і тут меў рацыю. Пра Пятра ён казаў: “Незвычайны ва ўсіх адносінах, гэта быў не адзін чалавек, а “адлівак” з некалькіх разам; у яго ўсё незвычайнае: рост незвычайны, сіла незвычайная, розум незвычайны... І страсці, і жорсткасць яго былі незвычайныя...” Як пісаў той жа Стасаў, гэтай статуяй “можа ганарыцца наша школа, якая наўрад ці ў чым ступіць лепшым стварэнням сучаснага еўрапейскага мастацтва”. Пазней скульптарам былі выкананыя і мадэлі помнікаў Пятру I для Таганрога і Архангельска. Аднак адкрыццё гэтых манументаў адбылося ўжо без аўтара — у 1903 і 1914 гадах.

Адразу пасля заканчэння работы над Пятром мастак імчыцца ў родную Вільню, дзе ўсё ж такі бярэ шлюб з Аленай Апатавай, якая яго чакала ўсё гэтыя гады. Разам з жонкай Антакольскі вяртаецца ў Італію, потым перабіраецца ў Парыж. Тое быў самы шчаслівы перыяд у творчым і сямейным жыцці скульптара. З яго рымскай і парыжскай майстэрняй адзін за адным выходзіць шматлікія партрэты, танковыя кампазіцыі і барэльефы, а таксама статуя Кацярыны II, зробленая спецыяльна для роднай Вільні. Помнік быў усталяваны на Цэнтральнай плошчы ў 1904-м ужо пасля смерці аўтара, але праз 7 гадоў — зняты, і што з ім потым здарылася — невядома.

Аднак сказаць, што ўсё ішло ў Антакольскага гладка, будзе няправільным. Па-першае, ён ніяк не мог аднавіць, вярнуць даўно падарванае і расхістанае здароўе, другой перашкодай для плённай работы з’яўлялася, як ні дзіўна, пастаяннае безграшоўе і неабходнасць рабіць халтурныя заказы, асабліва ў галіне мемарыяльнай пластыкі. І гэта пры тым, што ён насіў тытул акадэміка некалькіх еўрапейскіх акадэміяў мастацтваў! Справа даходзіла да таго, што яму даводзілася распрадаваць на аўкцыёне сваю рэдкую калекцыю антыкварных рэчаў і клапаціцца наконт закладу дома, які належыў у Вільні ягонай жонцы Алене

добрам”. Партрэты скульптара таксама зьярталі на сябе ўвагу: гэта бездакорныя па падабенстве і псіхалагічнай характарыстыцы вобразы У.Стасава, І.Тургенева, урача С.Боткіна, выдаўца А.Краеўскага, адукаванага барона А.Штыгліца. Хаця па праўдзе кажучы, многія партрэтныя бюсты, асабліва зробленыя ў натуральную велічыню, на маю думку, не могуць быць па сіле ўздзеяння пастаўлены ў адзін шэраг з гістарычнымі кампазіцыямі Антакольскага.

У апошні раз скульптар быў уцешаны шумнай увагай на Сусветнай выстаўцы ў Парыжы 1900 года, дзе атрымаў за заслугі ў мастацтве камандорскі крыж французскага ганаровага легіёна. Але цяжкім горам і крушэннем многіх надзей стала для яго нечаканая смерць адзінага сына Лёвачка (у мастака былі яшчэ дзве дачкі). Ад гэтага ўзрушэння ён ужо не адышоў, тым больш, што абастрыліся і старыя сухоты. Незадоўга да скону скульптар напісаў: “Калі ў нас не зразумеюць мяне сёння, зразумеюць заўтра, паслязаўтра, калі-небудзь, у гэтым я ўпэўнены, у гэтым вера мая моцная, з гэтай верай я спакойна памру”.

Марк Антакольскі памёр 9 ліпеня 1902 г. на невялікім нямецкім курорце Бад-Гамбургу. Апошнім, хто з ім развітаўся, быў Ілья Гінцбург. Па просьбе сяброў мастака і пры згодзе ўдавы пахаванне вырашана было арганізаваць у Расіі. Па дарозе з Германіі ў гарадах Дзвінску, Коўне і асабліва ў Вільні задоўга да прыезду жалобнага цяжкага платформы былі цалкам забытыя народам. Галоўная ж цырымонія адбывалася ў Санкт-Пецярбург на Праабражэнскіх могілках. “Якая велізарная страта для нашага мастацтва, — пісаў У.Стасаў. — Антакольскі даўно ўжо быў прызнаны ва ўсіх мастацкіх цэнтрах Еўропы адным з найвялікшых і найарыгінальнейшых мастакоў XIX стагоддзя”. Адкрыццё надмагільнага помніка М.Антакольскаму па праекце архітэктара Я.Гевірца і скульптара І.Гінцбурга, любімага вучня нябожчыка, адбылося 22 лістапада 1909 года...

Барыс КРЭПАК

М.Антакольскі. “Хрыстос звязаны”.

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ "Італія, радзіма натхнення". Да 04.09.2011.
■ "Гэта было нядаўна...".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Выстаўка "Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка работ навучэнцаў Магілёўскай ДШМ.

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст.". ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа. ■ Выстаўка "Імгненні жыцця" (керамічныя плакеткі і медалі з калекцыі А.Грэжава).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча). ■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам". ■ "Спадарожнікі дзяцінства". ■ "Тэатральныя лялькі — госці музея" (сумесна з Беларускай дзяржаўнай тэатрам лялек).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:

жытла: малюнк на шкле". Да 28.09.2011.
■ "Планета Японія" Да 02.10.2011.
■ Выстаўка жывапісу Зоі Літвінавай. Да 18.09.2011.
■ Выстаўка падарункаў афіцыйных дэлегацый Гомельскаму аблвыканкаму.
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца). ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца). ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку. ■ "Чырвоная гасцеўня". ■ "Зала ўрачыстых прыёмаў". ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Выстаўка "Чэнта. (ДЭ)фрагментацыя". ■ Міжнародны біенале акварэлі "Вада + Фарба".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Выстаўка "Іншыя цені" Алега Боклага.

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр.Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла Хартыганавіч Вашчанка". ■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка алавяных салдацікаў і мадэлі караблёў А.Ляўкова. ■ Выстаўка керамікі і жывапісу Тамары і Івана Курачыцкіх.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧАЦВЁРТЫ КВАРТАЛ 2011 ГОДА!

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

■ "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайскавае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Экспануецца ўпершыню". ■ Асветніцка-забаўляльны праект "Вялікія муміі Егіпта". ■ Выстаўка Віктара Нямецова "Млыны Беларусі".
Дом-музей І З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП". ■ Выстаўка "Украінскі вернісаж".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы". ■ Цыкл музейна-педагагічных тэатралізаваных "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка. ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў. ■ Міжнародны выставачны праект "Дзеці Дона малююць Беларусь".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Пераможцы". ■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці". ■ "Дарогамі Перамогі. Бацька і сын Федарэнкі". Да 31.08.2011.
■ "Абаронцам Айчыны".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ "Сучаснае латвійскае мастацтва". Да 18.09.2011.
■ "Архітэпальная прастора" Т.Збырні. Да 11.09.2011.
■ "Прадметы дэкору традыцыйнага

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ Выстаўка кнігі "Мастацтва для вечнасці". ■ Выстаўка лялек Марыі Лугавой "Цудоўны твор жаночых рук".
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў. ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і адзел па турызме (вул. Кірава, 8).
Гомельскі парк
Прыватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові".

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА

РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 1 верасня — "Аіда"
Дж. Вердзі.

■ 2 — "Аіда"
Дж. Вердзі.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ

АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ 1 верасня — "Блакітная камяя" К.Брэйтбурга.
■ 2 — "Блакітная камяя" К.Брэйтбурга.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталіюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290-22-50 (прыёмная) (017) 286-07-97, (017) 334-57-23 Тэлефон/факс: (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паўдзякуючы сваёй прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2011.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 7822
Падпісана ў свет 25.08.2011 у 18.30
Замова 4081
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

